

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra preprimární a primární pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kompetence dětí předškolního věku v oblasti bezpečnosti v hodnocení rodičů
a pedagogů

Competence of preschool children in the area of safety in parents and teachers
perceptions

Tereza Koutníková

Vedoucí práce: PhDr. Barbora Loudová Stralczyňská, Ph.D.

Studijní program: Učitelství pro mateřské školy

Odevzdáním této bakalářské práce na téma „Kompetence dětí předškolního věku v oblasti bezpečnosti v hodnocení rodičů a pedagogů“ potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně, za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Prohlašuji, že jsem při její tvorbě nepoužila nástrojů umělé inteligence jiným způsobem, než je uvedeno ve vyjádření, které je součástí textu práce. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 2024

Na tomto místě bych ráda vyjádřila své poděkování vedoucí mé bakalářské práce, PhDr. Barboře Loudové Stralczynské, Ph.D., za její odborné vedení, cenné rady a podnětné připomínky. Její vstřícný přístup a laskavé vedení byly pro mě neocenitelnou oporou při zpracování této práce. Poděkování patří i mé rodině za jejich podporu, trpělivost a pochopení, které mi poskytovali po celou dobu mého studia.

ABSTRAKT

Cílem bakalářské práce je zjistit, jak učitelé mateřských škol a rodiče hodnotí kompetence dětí v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví (BOZ). Teoretická část zpracovává klíčová východiska pro tematickou oblast bezpečnosti v rámci předškolního vzdělávání. Pojednává o vývojových determinantách dítěte vzhledem k BOZ, o zastoupení bezpečnosti a zdraví v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. Protože se realizace výzkumného šetření soustředí na Strakonicko, je v teoretické části poukázáno i na dílčí specifika regionu, která vytváří kontextuální podmínky pro realizaci šetření v praktické části práce. Praktická část je koncipována jako empirické šetření prostřednictvím metody dotazníkového šetření mezi učitelkami a ředitelkami mateřských škol a rodiči ve Strakonících, kteří mají v těchto MŠ umístěny své děti. Dotazník je sestaven z uzavřených i otevřených otázek. Uzavřené otázky jsou analyzovány v rámci deskriptivní analýzy, otevřené otázky pak kvalitativními metodami otevřeného a tematického kódování.

KLÍČOVÁ SLOVA

bezpečnost a ochrana zdraví, kompetence, předškolní dítě, učitel mateřské školy, rodič, dotazníkové šetření

ABSTRACT

The objective of the Bachelor's thesis is to ascertain how preschool teachers and parents assess children's competencies in the domain of occupational health and safety. The theoretical section provides an in-depth examination of the fundamental background and context relevant to the topic of safety in preschool education. The discussion considers the developmental determinants of the child in relation to occupational health and safety and the representation of safety and health in the Curriculum for Preschool Education. As the research investigation will be carried out in the Strakonice region, the theoretical part also discusses the region's particular characteristics, which create contextual conditions for the implementation of the investigation in the practical part of the work. The practical part is designed as an empirical investigation through a questionnaire survey method among teachers and directors of preschools and parents in Strakonice who have their children placed in these preschools. The questionnaire consists of both closed and open questions. The closed questions will be subjected to descriptive analysis, while the open questions will be analysed using qualitative methods of open and thematic coding.

KEYWORDS

Health and safety, competences, preschool child, preschool teacher, parent, questionnaire survey

Obsah

Úvod	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Bezpečnost a ochrana zdraví ve školství	8
1.1 Pojem bezpečnost a ochrana zdraví v preprimárním vzdělávání.....	8
1.2 Právní předpisy bezpečnosti a ochrany zdraví v preprimárním vzdělávání	10
2 Vývojová specifika předškolního dítěte	15
2.1 Dítě na začátku předškolní docházky	15
2.2 Dítě na konci předškolní docházky	19
2.3 Úrazy dítěte předškolního věku.....	22
2.3.1 Pády	23
2.3.2 Popáleniny a opařeniny	23
2.3.3 Otravy	24
2.3.4 Poranění způsobená ostrými předměty.....	24
2.3.5 Úrazy v dopravě.....	25
2.4 Prevence úrazů dětí předškolního věku.....	25
3 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.....	27
3.1 Vytváření bezpečného vzdělávacího prostředí	27
3.2 Vzdělávací oblasti.....	32
3.2.1 Dítě a jeho tělo.....	33
3.2.2 Dítě a jeho psychika	34
3.2.3 Dítě a ten druhý	38
3.2.4 Dítě a společnost.....	39
3.2.5 Dítě a svět	41
3.3 Shrnutí kapitoly	42

4	Strakonicko.....	43
4.1	Bezpečnost města	44
4.2	Předškolní vzdělávání v regionu.....	45
II.	EMPIRICKÁ ČÁST	47
5	Cíl výzkumného šetření.....	47
5.1	Výzkumné otázky.....	47
6	Metody výzkumu.....	48
6.1	Výzkumný vzorek.....	48
7	Vyhodnocení výzkumného šetření	50
7.1	Vyhodnocení dotazníku pro pedagogy.....	50
7.2	Vyhodnocení dotazníku pro rodiče.....	61
7.3	Vyhodnocení výzkumných otázek.....	69
8	Diskuse	72
	Závěr.....	75
	Seznam použitých informačních zdrojů.....	77
	Seznam příloh.....	82

Úvod

Téma této práce bylo zvoleno pro jeho aktuálnost a význam v oblasti předškolního vzdělávání. Předškolní věk představuje zásadní období, během něhož si děti osvojují základní pravidla a dovednosti, které hrají zásadní roli v jejich budoucím životě. Mezi tyto dovednosti patří také bezpečnostní kompetence, které ovlivňují nejen schopnost dětí správně reagovat v krizových situacích, ale také jejich schopnost identifikovat rizika a efektivně jim předcházet.

Předkládaná práce se zaměřuje na analýzu hodnocení bezpečnostních kompetencí dětí předškolního věku z pohledu rodičů a pedagogů na Strakonicku. Tyto dvě skupiny mají zásadní vliv na výchovu a vzdělávání dětí, a proto je jejich pohled na danou problematiku klíčový. Region Strakonicka byl vybrán nejen z důvodu specifického zaměření výzkumu, ale také s ohledem na plánovanou budoucí profesní praxi autorky práce.

Práce je strukturována do dvou hlavních částí. Teoretická část se soustředí na definování klíčových pojmů a souvislostí spojených s ochranou zdraví a s bezpečností dětí v kontextu preprimárního vzdělávání. Zabývá se vývojovými charakteristikami dětí tohoto věku, které ovlivňují jejich schopnost osvojit si dovednosti v oblasti bezpečného chování, a nahlíží na problematiku v rámci příslušného legislativního rámce. Teoretická část je zakončena charakteristikou regionu Strakonicka, která poskytuje kontext pro praktickou část.

Empirická část se věnuje výzkumnému šetření realizovanému prostřednictvím dotazníkové metody mezi rodiči i pedagogy dětí předškolního věku ve vybraných mateřských školách na Strakonicku. Výzkum má za cíl zjistit, jak obě skupiny vnímají bezpečnostní dovednosti dětí, a identifikovat konkrétní situace, které považují za rizikové. Získaná data poskytují přehled o silných i slabých stránkách v rozvoji těchto kompetencí a mohou přispět k podpoře cílenějšího rozvoje v oblasti ochrany zdraví i bezpečného chování dětí předškolním věku na Strakonicku.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Bezpečnost a ochrana zdraví ve školství

Zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví ve školství spočívá především ve vytváření podmínek, které umožňují realizaci vzdělávacích a výchovných činností v prostředí zajišťujícím bezpečí a zdraví všech účastníků vzdělávacího procesu. Školy mají povinnost zajistit bezpečnost a ochranu zdraví (dále „BOZ“) dětí v rámci výchovy a vzdělávání, souvisejících činností a poskytování školských služeb (podle školského zákona, § 29). K naplnění této povinnosti škola na základě identifikace, posouzení a vyhodnocení rizik spojených s aktivitami i prostředím přijímá preventivní opatření (zákoník práce, § 101, § 102a). Při určování konkrétních opatření škola primárně zohledňuje především potenciální ohrožení dětí ve vzdělávacím procesu, při jednotlivých výchovně-vzdělávacích celcích i při přesunech v rámci školních aktivit (například se jedná o účast na akcích organizovaných školou). Rovněž bere v úvahu věk dětí, jejich schopnosti, fyzickou i duševní zralost a zdravotní stav (MŠMT, 2014).

V rámci školního vzdělávacího programu, který je vytvořen na základě příslušného rámcového vzdělávacího programu, škola informuje děti o rizicích, která mohou ohrozit jejich zdraví, s cílem rozvinout klíčové kompetence v oblasti ochrany zdraví a bezpečnosti. Tyto kompetence jsou rozvíjeny na základě vzdělávacího obsahu, očekávaných výsledků a promyšleně vybraného učiva. Ve školním vzdělávacím programu je BOZ integrováno do výchovy ke zdravému životnímu stylu a celkovému zdraví, které je chápáno jako rovnovážný stav tělesné, duševní a sociální pohody. Toto mezioborové téma zahrnuje například dopravní výchovu, ochranu člověka při mimořádných událostech, první pomoc, prevenci úrazů a sociálně patologických jevů atd. (MŠMT, 2014).

1.1 Pojem bezpečnost a ochrana zdraví v preprimárním vzdělávání

Oblast BOZ v kontextu mateřských škol tvoří neodmyslitelnou součást každodenních aktivit. Zvláštní důraz se klade na vytváření optimálních pracovních podmínek, které nejen zajistí BOZ zaměstnanců, ale také kladou velký důraz na specifika spojená s hlavními subjekty výchovně-vzdělávacího procesu v mateřských školách – dětmi (Šilhová, 1998). Komplexnost problematiky spojené s BOZ vyplývá ze zásahů do mnoha speciálních

oborů. Mateřské školy jsou v souladu se zákonem povinny spojit péči o vzdělání s pečlivou ochranou dětí při všech činnostech a aktivitách souvisejících s výchovně-vzdělávacím procesem.

Aby byly základní požadavky na BOZ pro preprimární vzdělávání splněny, je nutné se zaměřit na několik klíčových oblastí. Pravidelně vyhledávat a vyhodnocovat potenciální rizika, která mohou vzniknout ve výchovně-vzdělávacím procesu jak v mateřské škole, tak i mimo ni. Je nezbytné zajišťovat pravidelné seznamování dětí i zaměstnanců školy s pravidly v oblasti BOZ i požární ochrany a vést o tom řádnou dokumentaci, která je nepostradatelnou součástí každé mateřské školy. Dodržování požadavků na požární ochranu zahrnuje pravidelné revize a kontroly požární techniky, vybavení i již zmíněné školení zaměstnanců v této oblasti. Stejně důležité je poskytování školení o první pomoci, včetně praktických ukázek (Polášková, 2020).

Dále je nutné vést důslednou evidenci a dokumentaci všech úrazů, ke kterým dojde v rámci výchovně-vzdělávacího procesu či jiných školních aktivit. Provádění pravidelných prověrek a auditů BOZ alespoň jednou ročně je klíčové pro zajištění bezpečnosti na pracovišti. Také je důležité pravidelně kontrolovat a revidovat veškerá technická i sportovní zařízení. Zvláštní pozornost je třeba věnovat práci s biologickými činiteli a dodržování hygienických předpisů. Zavedení přísných ergonomických požadavků pro pracovní prostředí a vybavení ve školách přispívá k celkové bezpečnosti i zdraví všech zúčastněných (Polášková, 2020).

Komplexní zjišťování a hodnocení bezpečného prostředí v mateřských školách provádí Česká školní inspekce jako součást svých hlavních úkolů. Při kontrole má inspekce za úkol ověřit, zda subjekty dodržují právní předpisy, analyzují výsledky kontrol a přijímají opatření k odstranění zjištěných nedostatků. To zahrnuje opatření k eliminaci, zmírnění nebo prevenci rizik. Inspekce také sleduje, zda jsou tato opatření účinně implementována. Mezi další kontrolní orgány patří například Státní úřad inspekce práce nebo hasičský záchranný sbor v oblasti požární ochrany (Polášková, 2021).

Mezi nejčastější nedostatky v BOZ dětí a zaměstnanců patří několik významných problémů. V knize úrazů často chybí údaje jako datum narození zraněných osob, informace o tom, zda a kým byl úraz ošetřen, a dokonce i datum úrazu. Záznamy o úrazech nejsou zasílány zdravotní pojišťovně dítěte včas, tedy do pátého dne následujícího měsíce. Často dochází

k záměně zdravotní pojišťovny s pojišťovnou, u které jsou škola nebo zařízení pojištěny pro případ odpovědnosti za škody, nebo s Českou školní inspekcí. Aktualizace záznamů rovněž často chybí. Mezi další chyby náleží absence opatření pro případ mimořádných událostí a nácviku evakuace. Není stanoven potřebný počet zaměstnanců, kteří by měli organizovat první pomoc a kteří by byli proškoleni a vybaveni ve spolupráci s lékařem pracovní lékařské péče. V dokumentaci také scházejí informace o obsahu a četnosti školení týkajících se právních i dalších předpisů (Polášková, 2021).

1.2 Právní předpisy bezpečnosti a ochrany zdraví v preprimárním vzdělávání

Hlavními právními předpisy, kterými se řídí mateřská škola v oblasti BOZ, jsou (přehled vychází z aktuálně platných legislativních dokumentů):

- zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání – školský zákon,
- vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání,
- vyhláška č. 57/2010 Sb., o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů,
- vyhláška č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 309/2006 Sb., zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Nelze opomenout ani zásadní právní předpisy upravující provozní a technické podmínky, které tvoří nedílnou součást BOZ. Mezi ně bychom mohli zařadit například zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů; vyhlášku č. 23/2008 Sb., o technických podmínkách požární ochrany staveb, ve znění pozdějších předpisů; vyhlášku č. 398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb (Polášková, 2021).

Dále k legislativním dokumentům řadíme i metodické materiály Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) a mezi klíčové materiály v oblasti BOZ dětí ve školách patří:

- Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (2006).

Tento metodický pokyn představuje zásadní dokument upravující postupy a opatření v BOZ dětí v předškolním vzdělávání. Klíčovou součástí těchto opatření je prevence rizik, která zahrnuje identifikaci a analýzu potenciálních nebezpečí s ohledem na věk, schopnosti a individuální potřeby dětí. Současně dokument stanovuje povinnost vzdělávacích institucí systematicky rozvíjet bezpečnostní kompetence dětí, přičemž se zaměřuje na oblasti, jako jsou dopravní výchova, prevence úrazů, první pomoc či ochrana před šikanou a dalšími sociálně patologickými jevy. Školní řád, tedy základní normativní dokument, vymezuje pravidla pro zajištění ochrany dětí, prevence rizik a dohledu nad jejich činnostmi. Důležitou roli hraje pedagogický dohled, který zahrnuje nejen kontrolu dodržování pravidel bezpečného chování, ale také zajištění bezpečnosti při všech aktivitách v rámci vzdělávání. Součástí opatření je rovněž povinnost škol vybavit pracoviště potřebnými prostředky, například lékárníčkami, a pravidelně kontrolovat jejich stav. Školy jsou povinny vést evidenci úrazů, analyzovat jejich příčiny a na základě výsledků zavádět odpovídající preventivní opatření. Celkový systém bezpečnosti podléhá pravidelné kontrole vedením školy i externími orgány, jako je Česká školní inspekce (MŠMT, 2006).

- Metodická informace k zabezpečování provozu a údržby ve sportovních zařízeních, na dětských hřištích a v tělocvičnách (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, 2007).

Metodická informace stanovuje základní pravidla a doporučení pro zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí při pohybových a hracích aktivitách. Bezpečnost v prostředí předškolního vzdělávání podle tohoto dokumentu vyžaduje komplexní přístup zahrnující pravidelnou údržbu, kontrolu a organizaci činností na dětských hřištích a sportovištích.

Vybavení musí splňovat požadavky na přizpůsobení věku, schopnostem a fyzickým parametrům dětí, přičemž důraz je kladen na bezpečné materiály a odpovídající dopadové plochy, které minimalizují riziko zranění. Klíčovou roli hraje systematická kontrola vybavení, která zahrnuje pravidelné provozní inspekce a roční odborné technické kontroly prováděné certifikovanými techniky. Pedagogové jsou povinni organizovat aktivity tak, aby předcházeli úrazům, a zajistit, že děti budou využívat vybavení správným způsobem, například houpačky a skluzavky pouze vsedě. Nedílnou součástí je rovněž dodržování hygienických opatření, včetně pravidelné údržby pískovišť a dalších hracích ploch, a vedení provozní dokumentace, která zahrnuje evidenci kontrol a oprav. Provozní a návštěvní řády stanovují pravidla používání hřišť, včetně zákazů vstupu při nevhodných podmínkách či manipulace s poškozeným vybavením (MŠMT, 2007).

- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, 2010).

Metodické doporučení poskytuje ucelený rámec pro prevenci rizikového chování a vytváření bezpečného prostředí, které je plně aplikovatelné i v předškolním vzdělávání. Prevence rizikového chování se zaměřuje na široké spektrum problémů, včetně šikany, kyberšikany, závislostí, rizikových sportů, poruch příjmu potravy nebo sexuálního rizikového chování. Jejím cílem je předcházet těmto jevům a minimalizovat jejich dopad na děti. Důležitou součástí prevence je výchova ke zdravému životnímu stylu, která zahrnuje rozvoj psychosociálních dovedností, jako je schopnost zvládat stres, řešit konflikty, činit odpovědná rozhodnutí a budovat zdravé sociální vztahy. Tyto aktivity podporují celkový osobnostní rozvoj dětí a pomáhají jim osvojit si pozitivní vzorce chování již v raném věku. Prevence je integrována do vzdělávacích programů tak, aby se stala přirozenou součástí každodenní práce s dětmi. Minimální preventivní program, tedy klíčový nástroj prevence, je navržen tak, aby reflektoval potřeby konkrétní školy a jejího prostředí. Tento program zahrnuje jasně definované cíle, průběžné hodnocení a přizpůsobení aktuálním podmínkám. Jeho realizace vyžaduje aktivní zapojení pedagogů, zejména školního metodika prevence, který koordinuje činnosti zaměřené na prevenci, poskytuje metodickou podporu a spolupracuje s dalšími institucemi i rodiči. Efektivní prevence je založena

na dlouhodobých, interaktivních programech, které jsou přizpůsobeny věku a potřebám dětí. Naopak se vyhýbá neúčinným jednorázovým aktivitám, jako jsou pouhé zastrašování nebo informativní přednášky. Klíčová je také spolupráce s rodiči a odbornými institucemi, jako jsou pedagogicko-psychologické poradny nebo centra krizové intervence, které napomáhají řešení vznikajících problémů komplexně (MŠMT, 2010). Metodické doporučení zaměřené na primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách i školských zařízeních prochází pravidelnými aktualizacemi. Součástí dokumentu jsou přílohy, které se věnují konkrétním formám rizikového chování, například šikaně, závislostem na moderních technologiích nebo poruchám příjmu potravy (MŠMT, 2021).

- Metodické doporučení k bezpečnosti dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních – Minimální standard bezpečnosti (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, 2015).

Tento dokument definuje základní opatření k zajištění BOZ dětí. Tato opatření zahrnují prostorová, organizačně-technická, personální a preventivní kroky, jejichž cílem je vytvořit bezpečné prostředí pro vzdělávání a rozvoj dětí. V oblasti prostorových a technických opatření je důraz kladen na zabezpečení vstupů do budov a areálů, a to prostřednictvím uzamykatelných dveří, monitoringu vstupů a osvětlení přístupových cest. Prostory školy musí být upraveny tak, aby byly přehledné, a potenciální rizika, například nepovolený vstup cizích osob, byla minimalizována. Součástí těchto opatření jsou také pravidelná údržba zařízení a revize technických prostředků. Personální zajištění bezpečnosti zahrnuje nepřetržitý dohled nad dětmi v průběhu celého vzdělávacího procesu i při mimoškolních aktivitách. Pedagogové přizpůsobují dohled věku a schopnostem dětí, dbají na prevenci úrazů a mimořádných událostí. Při zvýšeném riziku, například v případě avizovaného nebezpečí, může být zajištěna spolupráce s policií či bezpečnostními agenturami. Preventivní opatření zahrnují pravidelný nácvik zvládání mimořádných událostí, jako je evakuace, a průběžné informování zaměstnanců i dětí o bezpečnostních pravidlech. Školy jsou povinny analyzovat rizika, která se pojí s jejich provozem, a přijímat odpovídající opatření k jejich minimalizaci. Součástí tohoto procesu jsou vedení dokumentace a aktualizace vnitřních předpisů, včetně školního řádu, který upravuje pravidla chování a bezpečnosti. Důležitou součástí bezpečnosti je také spolupráce s integrovaným

záchranným systémem, policií i dalšími orgány, stejně jako informování rodičů o zavedených opatřeních. Školy mohou dále posílit svou bezpečnost využitím technologií, jako jsou kamerové systémy, čipy nebo tísňová tlačítka, vždy s ohledem na ochranu soukromí dětí i zaměstnanců (MŠMT, 2015).

Jak uvádí *Koncepce přístupu MŠMT k bezpečnosti a ochraně zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních v regionálním školství* (2021), dynamické změny ve společnosti vyžadují jejich průběžnou reflexi a adekvátní aktualizaci souvisejících metodických materiálů. Dokument doporučuje pravidelnou revizi a modernizaci metodických dokumentů MŠMT s cílem zajistit jejich aktuálnost a komplexní přístup. Metodické pokyny týkající se BOZ žáků ve školách jsou v některých případech již zastaralé, například *Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí ve školách* z roku 2005 či *Minimální standard bezpečnosti* z roku 2015. Je proto nezbytné tyto dokumenty aktualizovat a doplnit je o tzv. checklisty. Zároveň se zdůrazňuje potřeba sjednocení těchto dokumentů do jednoho integrovaného materiálu, který by poskytoval systematické řešení problematiky bezpečnosti a ochrany zdraví žáků ve školách. Současně je nezbytné, aby veškeré informace k této oblasti byly centralizované a snadno dostupné na oficiálních webových stránkách MŠMT.

2 Vývojová specifika předškolního dítěte

Předškolní období trvá od tří do šesti/sedmi let, přičemž jeho konec je definován nejen fyzickým věkem, ale také sociálním aspektem, konkrétně nástupem do školy. Toto období je charakterizováno stabilizací dítěte ve své pozici a rozlišováním vztahů ke světu. Dítě při poznávání světa využívá svou představivost a pro tento věk je typické intuitivní myšlení, které ještě není podloženo logikou. Dítě přizpůsobuje své představy svým schopnostem a aktuálním potřebám. Přetrvávající egocentrismus ovlivňuje jeho myšlení a komunikaci, což vede k tomu, že dítě setrvává ve svém pohledu, který mu poskytuje určitou jistotu. Předškolní věk je také obdobím iniciativy, kdy má dítě potřebu něco dokázat, vytvořit, a potvrdit tak své schopnosti. V této fázi dochází k postupné diferenciaci i v sociální oblasti, kde se rozvíjejí vztahy s vrstevníky a přesahují hranice rodiny. Toto období slouží jako příprava na život ve společnosti, kde dítě musí přijmout řád, který upravuje chování v různých situacích s různými lidmi. Dítě se učí prosadit své názory i spolupracovat, což je klíčové zejména ve skupině vrstevníků (Vágnerová a Lisá, 2021).

Vývoj dítěte není determinován pouze genetickými vlohami a neprobíhá rovnoměrně, paralelně a pravidelně ve všech vývojových oblastech. Přičemž jednotlivé fáze vývoje jsou ovlivňovány jak vnitřními, tak vnějšími faktory. Vývoj dítěte však můžeme do určité míry ovlivňovat svým působením a vlivem prostředí. Je nezbytné zohlednit individuální rozdíly v osvojování si daných dovedností a schopností.

2.1 Dítě na začátku předškolní docházky

Dítě se nachází v přechodném období mezi batolecím a předškolním věkem, což odpovídá vývojovému stadiu kolem třetího roku života. V této fázi vývoje dítěte dochází k významnému vývojovému posunu. Během prvních tří let života dítě získá tolik, kolik během celého zbývajících období až do dospělosti ne (Matějček, 2005).

Podle Piageta a Inhelderové (1970) je batolecí období fází předpojmového, symbolického myšlení. Dítě v předškolním věku začíná využívat způsob uvažování, který manipuluje se znaky nebo symboly. Dokáže si představit objekty nebo činnosti i jejich výsledky, aniž by je muselo fyzicky vidět nebo provádět. Tímto způsobem nemusí řešit problémy pouze reálným zkoušením všech možných variant. Řešení, která dítě napadnou, se objevují na

úrovni mentálních reprezentací, tedy ve vědomí. Dítě již nemusí manipulovat s reálnými objekty, stačí mu využít paměťových představ a slovních označení. Tato schopnost mentální simulace rizikových situací napomáhá rozvoji bezpečnostních kompetencí dětí tím, že jim umožňuje předvídat potenciální rizika a adekvátně na ně reagovat. Dítě se dokáže soustředit na to, co ho zajímá, i když jen po relativně krátkou dobu. Rozvoj paměťových schopností vede k rychlejšímu a účinnějšímu zpracování informací, prodlužování jejich uchování a efektivnějšímu způsobu jejich ukládání i vybavování. Především se rozvíjí sémantická paměť, která zahrnuje obecné znalosti o světě. Schopnost zapamatovat si různé poznatky se zlepšuje paralelně s rozvojem symbolického myšlení a osvojováním řeči. K propojení jednotlivých událostí dochází kolem 2,5 roku, což znamená, že epizodická paměť se začíná formovat v tomto věku (Vágnerová a Lisá, 2021). Paměť hraje klíčovou roli v bezpečném chování dětí a je ovlivněna jejich zkušenostmi. V kontextu bezpečnosti dětí má epizodická paměť stěžejní význam, protože umožňuje dětem učit se z vlastních chyb nebo rizikových situací. Například po bolestivém pádu si dítě může vybavit nejen samotný pád, ale i podmínky, které k němu vedly, což mu umožňuje se podobným situacím v budoucnosti lépe vyhnout. Pro práci mateřské školy v oblasti bezpečnostních kompetencí dětí je zásadní využití symbolického myšlení, které dětem umožňuje mentálně simulovat situace bez přímého ohrožení. Mateřské školy by měly zařazovat symbolické hry, příběhy a dramatizace, které pomáhají dětem pochopit rizikové situace i jejich důsledky. Praktickými pomůckami mohou být například obrázkové příběhy, modely dopravních situací nebo interaktivní programy, které rozvíjejí schopnost předvídání i kritického myšlení. Důležitá je také podpora rozvoje paměťových schopností, zejména sémantické a epizodické paměti, které dětem pomáhají učit se z vlastních zkušeností. Pedagogové by měli pravidelně opakovat pravidla bezpečného chování a reflektovat zážitky dětí. Po nežádoucí situaci mohou s dětmi rozebrat, co se stalo, a společně hledat způsoby, jak podobným situacím předejít.

Děti přirozeně pozorují svět kolem sebe, kladou si otázky a hledají na ně odpovědi. Je proto důležité, aby dospělí odpovídali na co nejvíce dětských dotazů, čímž jim pomohou vytvořit co nejreálnější představu o světě. Získávání přesných informací a praktických dovedností prostřednictvím interakce s dospělými významně posiluje schopnost dětí reagovat na situace, které by mohly představovat riziko pro jejich zdraví nebo bezpečnost. Tento proces

podporuje rozvoj významných prvků v oblasti BOZ, jako jsou kritické myšlení, schopnost předvídat následky a strategické rozhodování v krizových momentech. Naopak absence této znalostní a dovednostní podpory může vést k impulzivnímu jednání dětí, často založenému na neúplných nebo mylných představách, což výrazně zvyšuje pravděpodobnost úrazů či jiných ohrožení. V mateřské škole je proto nezbytné, aby pedagogové aktivně reagovali na dětské dotazy, poskytovali dětem přesné a srozumitelné odpovědi, cíleně je vedli k pochopení různých situací. Tím významně podporují hlubší porozumění okolnímu světu.

Tříleté děti jsou schopny brát v úvahu pouze jeden aspekt situace, což souvisí s jejich poznávacím egocentrismem. Tento egocentrismus se projevuje tím, že dítě ulpívá na svém názoru a není schopno akceptovat pohled ostatních (Vágnerová a Lisá, 2021). Uvedený způsob myšlení předškolních dětí může v rizikových situacích výrazně zvýšit pravděpodobnost ohrožení, neboť děti nejsou schopny komplexně vyhodnotit situaci a adekvátně reagovat na potenciální nebezpečí. Pedagogové by měli upřednostňovat jednoduché a konkrétní scénáře, které děti snadno pochopí, a využívat názorné pomůcky, jako jsou ilustrace, modelové situace nebo příběhy, které podporují porozumění rizikovým faktorům. Opakování a upevňování pravidel, například během každodenních aktivit, na hřišti či při výletech posiluje u dětí správné návyky. Současně by měly být děti vedeny ke vnímání perspektivy ostatních, což napomáhá redukovat jejich egocentrické myšlení.

Motorický vývoj dítěte se zdokonaluje hlavně v pohybové koordinaci (jistá chůze, poskoky, začátek běhu). Dítě vyhledává další pohybové dovednosti, například kotouly, vylézání a přelézání překážek či jízdu na tříkolce. V kontextu práce mateřské školy je nezbytné, aby pedagogové systematicky podporovali rozvoj motorických dovedností prostřednictvím aktivit zaměřených na zlepšování koordinace, obratnosti a bezpečného pohybu. Při zařazování herních činností, jako jsou například aktivity na hřišti, překonávání jednoduchých překážkových drah nebo zdravotní cvičení, se děti učí nejen efektivnímu ovládnutí vlastního těla, ale také rozpoznávání rizik spojených s nesprávným pohybem, například pádu či úrazu. Tento přístup přispívá k prevenci úrazů i k celkovému posilování získaných zkušeností v oblasti BOZ.

Dítě je již schopno se relativně samostatně najíst, s mírnou dopomocí se obléknout a vysvléknout, dojít na toaletu a dodržovat základní hygienické návyky. To mu umožňuje si

osvojovat pravidla péče o své zdraví. Samostatnost v oblékání, hygieně a péči o vlastní tělo představuje významný aspekt rozvoje dětí předškolního věku. Pedagogové by měli cíleně podporovat osvojení základních hygienických návyků a pravidel péče o zdraví, mimo jiné správné mytí rukou, používání toalet nebo samostatné oblékání. Tyto činnosti nejen přispívají k ochraně zdraví dětí a prevenci onemocnění, ale zároveň posilují jejich odpovědnost za vlastní bezpečnost a podporují rozvoj sebeobslužných dovedností, které jsou základem jejich postupné autonomie.

V tomto období také dochází k výraznému rozšiřování slovní zásoby a zdokonalování gramatické struktury řeči. Dítě tvoří kombinace dvou až tří slov, verbalizuje různé činnosti a postupně opouští žvatlání či svůj dětský jazyk. Od začátku třetího roku dítě začíná mluvit v první osobě – „já“. Ve třech letech většinou zná své jméno a umí určit své pohlaví. Dále rozpoznává hlavní barvy a používá přibližně 700 až 900 slov. Často zná i několik říkanek či písniček. Ačkoli rozvoj jazykových schopností nemá přímou vazbu na BOZ dětí, představuje významný faktor pro rozvoj v této oblasti. Schopnost verbalizovat své potřeby a popsat situace, které dítě zažilo, je klíčová zejména v krizových okamžicích nebo situacích vyžadujících pomoc. Dítě, které dokáže jasně sdělit, co ho trápí nebo co se přihodilo, má větší šanci na včasnou a adekvátní podporu. Rozvoj jazyka navíc umožňuje efektivnější osvojení bezpečnostních pravidel, která lze dětem přiblížit prostřednictvím jednoduchých básniček či písniček.

Významné pokroky se odehrávají také v oblasti sociálního vývoje. Stále během druhé poloviny třetího roku dítě často preferuje paralelní hru, kdy si hraje vedle ostatních dětí, ale ne s nimi. I když má rádo společnost, dává přednost samostatné hře. Avšak během této vývojové fáze dítě obvykle dosahuje vyšší úrovně sociálního vývoje, kdy je schopno spolupráce a koordinace ve hře. Dokáže sdílet společný prostor a čas, a navíc i jeden tvůrčí záměr, který bývá většinou krátkodobý. Tento základní stupeň spolupráce je důležitým základem pro budoucí týmovou práci (Matějček, 2005). Ve druhé polovině batolecího období se hra mění z manipulativní na konstruktivní a z napodobovací na námětovou. Dítě je schopno pochopit a prozkoumávat širší kontexty, začleňovat více zkušeností, dovedností a naplňovat složitější vnitřní záměry. Hra v tomto věku podporuje rozvoj představivosti a fantazie. Vývoj sociálních dovedností a schopnosti spolupráce úzce souvisí s BOZ dětí,

zejména v oblasti prevence rizik a podpory bezpečného chování v kolektivu. Jakmile dítě začne opouštět paralelní hru, postupně si osvojuje spolupráci a koordinaci aktivit s ostatními dětmi. Tento vývoj tvoří základní stupeň spolupráce, který je zásadní pro schopnost sdílet prostor, respektovat pravidla a reagovat na potřeby ostatních. Tyto dovednosti jsou nezbytné pro bezpečné fungování ve skupině, například na hřišti nebo během skupinových aktivit. Námětové a konstruktivní hry pedagogům umožňují začlenit prvky bezpečnosti do herních činností. Prostřednictvím těchto her se děti učí reagovat na rizikové situace, například při hrách „na doktory“ nebo „na staveniště“, kde si osvojují pravidla bezpečné manipulace s předměty a chování v různých prostředích. Během her si děti dokážou představit různé situace, včetně potenciálně nebezpečných, a vyzkoušet si konkrétní reakce, například co dělat, když se ztratí nebo se setkají s cizí osobou.

2.2 Dítě na konci předškolní docházky

V tomto období dítě rozvíjí své schopnosti ve všech oblastech – tělesně, motoricky, intelektově, emocionálně i sociálně. Je velmi aktivní a většinu podnětů získává samo, vlastním úsilím, různě podle svého zájmu. Dítě se přizpůsobuje kulturním normám své společnosti. Mělo by být již dostatečně samostatné, například při stolování, oblékání a hygieně. Nemělo by být plně závislé na pomoci rodičů nebo jiných blízkých osob při udržování pořádku ve svých věcech (Matějček, 2005).

V této fázi dětského vývoje dochází k výraznému rozvoji poznávacích procesů, jako jsou vnímání, představivost, obrazotvornost, myšlení, paměť a pozornost, kdy dítě by mělo být schopno se soustředit minimálně deset minut. Jednoduché myšlenkové operace, mimo jiné porovnávání, třídění a určování vztahů mezi předměty, se dále zdokonalují. Poznávání je zaměřeno na nejbližší okolí a pochopení pravidel, která v něm platí (Komenský et al., 1992). Způsob, jakým dítě k tomuto světu přistupuje, se postupně mění, avšak nejedná se o zásadní kvalitativní změnu v jeho poznávacích strategiích. Piaget (1966) označil tuto fázi kognitivního vývoje za období intuitivního myšlení, charakterizované neúplným respektováním logických zákonitostí, což vede k určité nepřesnosti v myšlení. V této fázi vývoje se u dítěte začíná objevovat schopnost chápat vratnost, tedy schopnost uvažovat v obou směrech. Například dítě dokáže pochopit, že dospělý v kostýmu se může vrátit zpět do své původní podoby, například sundáním masky. Pojem zachování podstaty se na konci

předškolního období se u dítěte rozvine natolik, že začíná chápat zdánlivé i dočasné změny jako jednu z možných variant. Myšlení dítěte v šesti letech se výrazně liší od myšlení tříletého dítěte, hlavně díky schopnosti pochopit podstatu podobnosti, což umožňuje správné vyvozování závěrů. Tento pokrok je částečně způsoben rozvojem analogického myšlení, které je formou induktivního uvažování a začíná se objevovat již na počátku předškolního období. Analogické myšlení pomáhá dítěti identifikovat vztahy mezi dvěma objekty nebo situacemi, což následně usnadňuje porozumění dalším vztahům mezi podobnými objekty či situacemi. V tomto věku se rozvíjí i schopnost kauzálního uvažování, což znamená, že dítě dokáže rozpoznat vztah mezi příčinou a následkem. Když se dítě ocitne v nebezpečné situaci a něco se mu přihodí, je schopno – třeba i za pomoci dospělého – pochopit, proč k tomu došlo. Tímto způsobem získává nové zkušenosti, které může využít v budoucnu, pokud se ocitne v podobné situaci (Vágnerová a Lisá, 2021). Schopnost vnímat a předvídat chování lidí může dítěti výrazně pomoci v potenciálně nebezpečných situacích při setkání se s cizími osobami. Velice důležité je dokola dítěti opakovat pravidla bezpečného chování, aby si je zapamatovalo, protože stále převažuje paměť krátkodobá, i když již má větší kapacitu. Dítě samo neprovádí opakování ani systematizaci poznatků pro lepší zapamatování, ale s podporou a pomocí dospělého je schopno využít strategie k zapamatování, například právě to opakování, ukazování či prožitek (Vágnerová a Lisá, 2021). Například po pádu z výšky, za podpory dospělého, si uvědomí, že lezlo na nebezpečné místo, a tuto zkušenost dokáže aplikovat při podobných situacích v budoucnu. U dětí předškolního věku dochází tedy k postupnému rozvoji schopností porovnávat, třídít a určovat vztahy mezi objekty, což jim umožňuje lépe porozumět pravidlům v jejich okolí. Tyto dovednosti hrají klíčovou roli při orientaci v potenciálně rizikových situacích, jako například rozpoznání, že červené světlo signalizuje zastavení nebo že mokrá podlaha může představovat riziko uklouznutí. Pedagogové v mateřské škole sehrávají zásadní roli při rozvoji dovedností spojených s bezpečnostním chováním. Pravidelné opakování a názorné ukázky jsou klíčové pro upevnování pravidel bezpečného chování, zejména s ohledem na převažující krátkodobou paměť dětí. Díky aktivitám, jako jsou simulace přecházení silnice nebo prožitkové učení v modelových krizových situacích, si děti postupně osvojují a upevňují znalosti nezbytné pro bezpečné jednání. Schopnost dítěte pochopit vztah mezi příčinou a následkem lze efektivně využít při výchovně-vzdělávacím procesu na prevenci rizik. Při vysvětlování, proč

je nebezpečné dotýkat se horkých předmětů, může pedagog pracovat s jednoduchými modelovými situacemi, které dítěti názorně ukážou možné důsledky takového jednání. Rozvoj kauzálního myšlení tak dětem umožňuje lépe pochopit souvislost mezi konkrétními akcemi a jejich následky.

V oblasti jazykového rozvoje dochází k významnému rozšiřování slovní zásoby. Dítě by mělo správně vyslovovat většinu hlásek, přesto mohou u některých přetrvávat výslovnostní chyby, zejména u hlásek c, s, z, č, š, ž, r a ř. Před vstupem do základní školy je zásadní, aby většina dětí vyslovovala všechny hlásky správně. V běžné komunikaci děti využívají zhruba 3 000 slov, přičemž na konci předškolního období by měly být schopny se plynule, přesně a srozumitelně vyjadřovat, a to jak při komunikaci s vrstevníky, tak i s dospělými. Rozvoj slovní zásoby a zlepšování artikulace výrazně přispívají ke schopnosti dítěte jasně a přesně formulovat své potřeby, myšlenky a pocity, což je klíčové zejména při zvládnutí krizových situací. Dítě, které dokáže srozumitelně uvést své jméno, popsat místo, kde se nachází, nebo vyjádřit, co potřebuje, má větší šanci rychle získat potřebnou pomoc, například ztratí-li se na veřejném místě. Současně schopnost efektivní komunikace podporuje harmonické vztahy s vrstevníky i dospělými, čímž přispívá k bezpečnému a stabilnímu fungování v kolektivním prostředí. Pedagogové v mateřských školách hrají zásadní roli v podpoře jazykového rozvoje dětí. Cílené aktivity zaměřené na rozšiřování slovní zásoby, zlepšování výslovnosti a schopnost formulovat věty, jako jsou komunikační aktivity, říkanky nebo nácvik modelových situací, například „Jak se představuji, když se ztratím?“, umožňují dětem osvojit si praktické jazykové dovednosti nezbytné pro bezpečné chování. Tyto aktivity nejen posilují jazykové schopnosti, ale také připravují děti na efektivní zvládnutí reálných situací vyžadujících komunikaci.

Dítě by mělo postupně zvládat rozlišování pravé a levé strany jak ve vztahu k vlastní osobě, tak ve vztahu k jiným objektům. Schopnost rozlišovat pravou a levou stranu a orientovat se v prostoru je zásadní pro bezpečné zvládnutí běžných situací. Například při přecházení silnice dítě potřebuje vědět, na kterou stranu se má podívat. Mateřské školy mohou tento rozvoj podpořit prostřednictvím činností zaměřených na prostorové vnímání, jako jsou určování směru, hledání objektů nebo napodobování pohybů, které děti motivují k rozlišování pravé

a levé strany. Praktické činnosti umožňují dětem aplikovat tyto dovednosti v reálných situacích, čímž je připravují na bezpečné zvládnání každodenních výzev.

Sociální učení se výrazně rozvíjí prostřednictvím hry, zejména symbolické, která dítěti pomáhá zpracovat realitu a vyrovnat se s ní, ale i tematické. Symbolická hra umožňuje dítěti přizpůsobit skutečnost svým představám a chovat se podle svých přání. Během hry je dítě svobodné a může zpracovat problematické situace podle svého uvážení. Opakovaně si přehrává situace, kterým nerozumělo nebo které ho emocionálně zasáhly, a nachází pro ně přijatelné řešení. Například může překonat strach ze psů: ve hře psi poslouchají, takže se jich nemusí bát. Tematická hra slouží k nácviku budoucích rolí a hledání vhodných řešení pro různé situace. Nabízí možnost prožít různé sociální role, například roli agresora (Vágnerová a Lisá, 2021). Tento druh hry je velmi užitečný v oblasti BOZ, kde si dítě může vyzkoušet prožít různé role, například hasiče nebo zraněného, a osvojovat si chování v různých rizikových situacích nebo jak předcházet zraněním. Pedagogové v mateřské škole mohou hry využít k rozvoji několika zásadních oblastí vzdělávání. Symbolické hry podporují děti při zvládnání strachu, nejistoty nebo rizikových situací. Například hra na doktory pomáhá dětem lépe pochopit proces ošetření a zmírnit obavy z lékařského prostředí. Tematické hry naopak poskytují příležitost nacvičit si vhodné chování v krizových situacích. Hry zároveň pomáhají dětem zpracovávat emoční zážitky. Díky nim se děti nejen vyrovnávají s nepříjemnými situacemi, ale také si osvojují způsoby, jak na ně vhodně reagovat. Mohou například překonat strach z neznámého a získat větší jistotu v nových situacích. Prostřednictvím her je možné dětem srozumitelně předávat pravidla bezpečného chování a motivovat je k tomu, aby je aktivně uplatňovaly. Herní aktivity jsou v prostředí mateřské školy jedinečným nástrojem, který přirozeně přispívá k rozvoji bezpečnostních dovedností dětí a zároveň je připravuje na zvládnání rizikových situací v každodenním životě.

2.3 Úrazy dítěte předškolního věku

Úraz je možné popsat jako poškození zdraví způsobené náhlým působením vnější síly, která svou intenzitou přesahuje adaptační možnosti organismu. I když se úrazy stávají náhle, rozhodně je nelze považovat za náhodné události. Analýzy zkoumající příčiny a okolnosti vzniku potvrzují, že úrazy se obvykle dějí za opakujících se podmínek (Tošovský et al., 2006).

Nejvíce úrazů u dětí se vyskytuje při pohybových aktivitách a sportování. Mezi hlavní příčiny patří nedostatečná motorická obratnost dětí, nízká úroveň pohybové aktivity, přehnaná ochrana ze strany rodičů, nevhodné metody vedení pohybových činností u dětí předškolního věku (Polášková, 2021). Polovina všech smrtelných úrazů u dětí je způsobena dopravními nehodami, při nichž děti figurují jako cyklisté, chodci nebo spolujezdci. Druhou polovinu tvoří případy, jako jsou otravy, poleptání, popáleniny, opařeniny nebo tonutí. I když tyto typy úrazů nebývají vždy smrtelné, často zanechávají vážné a trvalé následky, které mohou dítě ovlivňovat po celý život (Dětství bez úrazů, 2006). Pády z různých výšek, které často vedou k poranění hlavy a obličeje, patří v tomto věku mezi nejčastější a nejzávažnější. Tyto úrazy mohou vyžadovat dlouhou hospitalizaci a představují riziko neurologických problémů. Popáleniny se u předškoláků vyskytují častěji než u starších dětí, zejména v prvním roce života. Dalšími již zmíněnými závažnými hrozbami jsou tonutí a otravy, přičemž otravy bývají časté u dětí kolem tří let. Nejčastěji dochází k otravám léky, které malé děti mohou považovat za sladkosti, a také různými chemikáliemi nebo pokojovými rostlinami (Tošovský et al., 2006).

2.3.1 Pády

Pády představují jednu z nejčastějších příčin smrtelných úrazů u dětí, a to společně s popáleninami a opařeninami. Zároveň jsou nejčastějším typem úrazu, se kterým se lékaři setkávají v dětských úrazových ambulancích. Nejzávažnější případy, zejména pády z výšky, často vyžadují hospitalizaci. Mezi typické následky těchto úrazů patří hluboké rány spojené s krvácením, fraktury kostí, poranění kloubů a otřesy mozku (Frišová et al., 2006).

Pády se mohou přihodit při běžných aktivitách, například může jít o vypadnutí z okna nebo balkonu, pády ze schodů, židlí nebo nábytku, případně při zakopnutí nebo uklouznutí na kluzkém povrchu. Zvláště nebezpečné jsou pády v přírodě, často způsobené neznalostí terénu nebo riskantním chováním, například se může jednat o pád ze stromu nebo uklouznutí na mokřím povrchu (Dětství bez úrazů, 2014).

2.3.2 Popáleniny a opařeniny

Popáleniny náleží mezi nejčastější a nejzávažnější úrazová rizika, zejména u malých dětí. U předškolních dětí se s nimi setkáváme mnohem častěji než u dětí školního věku. Tato poranění jsou nejen velmi bolestivá, ale také se hojí déle než mnohá jiná zranění. Vznikají

v důsledku kontaktu s horkými kapalinami, párou, plameny, rozžhavenými předměty, elektrickým proudem, bleskem nebo různými chemickými látkami, jako jsou kyseliny a louhy (Tošovský et al., 2006).

Tyto úrazy u dětí často vznikají mnohdy v souvislosti s jejich přirozenou zvědavostí a nedostatečnou pozorností při manipulaci s nebezpečnými předměty nebo v rizikových situacích. Typickými situacemi jsou hra se zásuvkami, zápalkami, případně rozkousnutí přírodní šňůry. Dítě může také na sebe stáhnout ubrus s nápojem nebo hrnec s horkou polévkou. Menší děti se mohou zachytit o šňůru od varné konvice nebo si v koupelně pustit horkou vodu (Dětství bez úrazů, 2006).

2.3.3 Otravy

Podle statistik dochází k 75–80 % všech dětských otrav ve věku od jednoho do pěti let, a to většinou neúmyslně v domácím prostředí, kde se děti nacházejí v péči své rodiny. Proto je klíčové, aby byli na rizika akutních otrav u dětí upozorněni především rodiče a prarodiče. Stejně tak by měly být o preventivních opatřeních informovány i učitelky mateřských škol (Tošovský et al., 2006).

Nejčastějšími zdroji látek vedoucích k otravám bývají domácí prostředí, zahrada, park nebo volná příroda. Léky jsou nejčastější příčinou otrav v domácím prostředí, především proto, že děti láká jejich vzhled nebo chuť, která může připomínat sladkosti či sirupy. Významné nebezpečí představují také chemické prostředky používané k úklidu, které často vynikají atraktivními barvami, vůní a jsou baleny do obalů, jež mohou přitahovat dětskou pozornost. Riziko se navíc zvyšuje, pokud jsou tyto prostředky přelévány do lahví od nápojů. Dalším zdrojem otrav bývají pokojové rostliny, jejichž konzumace může vést k poškození sliznice, způsobit otoky a v krajních případech i dušení (Frišová et al., 2006). Nebezpečné rostliny lze najít také v parcích, zahradách a přírodě, kde děti často konzumují jejich plody. Zvláště rizikové jsou bobule rulíku zlomocného a lýkovec jedovatého, kde může k otravě dojít již po pozření jediné bobule (Tošovský et al., 2006).

2.3.4 Poranění způsobená ostrými předměty

Poranění ostrými předměty zahrnují pestrou škálu úrazů, od drobných bodných zranění až po vážná poranění spojená s nebezpečným krvácením. K těmto úrazům často dochází při

běžných činnostech v kuchyni, dílně nebo na zahradě, stejně jako při hře s domácími zvířaty. Tento typ zranění se často prolíná s jinými druhy úrazů, například s pády (Frišová et al., 2006).

Do této kategorie lze zařadit poranění způsobená nožem, nůžkami či rozbitým sklem. Riziko představují také ostré hrany nábytku. Nebezpečí vzniká při nevhodných aktivitách, například při hrách, které zahrnují šermování nebo manipulaci s nástroji, jako jsou nůžky nebo vidličky.

2.3.5 Úrazy v dopravě

Dopravní úrazy u dětí často vznikají při přecházení silnice, což je situace, která vyžaduje schopnost správně vyhodnotit vzdálenost a rychlost projíždějících vozidel. Tato dovednost však u dětí není plně rozvinutá, protože jejich myšlení a vnímání se liší od dospělých. Přestože si děti často pamatují pravidla a pokyny, jak se při přecházení chovat, jejich schopnost situaci analyzovat a rozhodovat se zodpovědně se vyvíjí až postupně s věkem. Pokud se dostanou do nejisté situace, mohou jednat impulzivně, což zvyšuje riziko nehody. Odhaduje se, že skutečně bezpečně dokážou děti přecházet silnici až kolem 12 let (Frišová et al., 2006).

2.4 Prevence úrazů dětí předškolního věku

Úrazy u dětí nevznikají náhodně, ale vždy jsou důsledkem určité nebezpečné situace. Pokud dokážeme tyto situace identifikovat a správně na ně reagovat, je možné riziko úrazů výrazně snížit. Prevence úrazů je založena na dvou základních přístupech.

První z nich představuje vytvoření bezpečného prostředí, ve kterém se dítě pohybuje. To zahrnuje opatření jako instalace zábran na schodech, zajištění oken, dveří a skříněk, použití chráničů na ostré rohy, krytů na elektrické zásuvky nebo protiskluzových povrchů. Dále sem patří i bezpečnostní úpravy dopravních situací v okolí škol a hřišť, na frekventovaných komunikacích a křižovatkách, budování bezpečných dětských hřišť a zajištění rizikových prostorů, kde by mohlo dojít k nehodě (Dětství bez úrazů, 2006).

Druhým pilířem prevence je systematická výchova dětí k bezpečnému chování. Děti často nebývají schopny správně vyhodnotit nebezpečí, přeceňují své schopnosti nebo ignorují rady zaměřené na jejich bezpečnost, což může vést k úrazu. Efektivní prevencí je dlouhodobý

výchovně-vzdělávací proces dětí, který je naučí rozpoznávat riziková prostředí, předměty i situace a osvojit si bezpečné chování. Důležité je dítěti vysvětlit možné důsledky neopatrnosti, aby pochopilo následky svého jednání a přistupovalo zodpovědně ke svému zdraví (Tošovský et al., 2006).

Oba přístupy, tedy změna prostředí a výchova dětí, se vzájemně doplňují. Ani sebelepší bezpečnostní opatření nemohou nahradit schopnost dítěte rozpoznat nebezpečí a vyhnout se mu. Stejně tak nestačí jednorázové kampaně nebo izolovaná opatření – prevence úrazů musí být součástí dlouhodobého procesu, který zahrnuje nejen rodiče, ale také školy, obce a další instituce. Kombinací pasivních i aktivních preventivních strategií lze dosáhnout výrazného snížení úrazovosti u dětí a přispět k jejich bezpečnému vývoji (Frišová, 2006).

3 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále jen „RVP PV“) určuje základní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí v předškolním věku. Předškolní vzdělávání je koncipováno tak, aby co nejlépe odpovídalo fyziologickým, kognitivním, sociálním a emocionálním potřebám dětí v této věkové kategorii. Klíčovým cílem je zajistit, aby tato vývojová specifika byla plně zohledněna během celého vzdělávacího procesu. Pro děti je vytvořeno vstřícné a stimulační vzdělávací prostředí, které je pro ně zároveň podnětné, zajímavé a obsahově bohaté. Toto prostředí jim umožňuje cítit se jistě, bezpečně a spokojeně, a poskytuje prostor pro jejich přirozené projevy, hru a aktivity, které podporují jejich vývoj. Vzdělávací proces je přizpůsoben individuálním potřebám a možnostem každého dítěte, včetně dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Každému dítěti je poskytována taková míra podpory a pomoci, jakou vyžaduje, s ohledem na jeho individuální specifika. Pedagogická činnost učitele proto vychází z průběžné pedagogické diagnostiky, která zahrnuje pozorování a analýzu individuálních potřeb a zájmů dítěte, znalost jeho aktuálního vývojového stavu, životních a sociálních podmínek, jakož i pravidelné hodnocení jeho pokroku ve vzdělávání (RVP PV, 2021).

3.1 Vytváření bezpečného vzdělávacího prostředí

Základní podmínky pro vzdělávání dětí jsou vymezeny klíčovými zákony a právními předpisy, které upravují organizaci, obsah a provoz mateřských škol. Mezi nejvýznamnější patří zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, středním odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, který stanovuje rámec vzdělávání, včetně podmínek pro zajištění bezpečnosti dětí. Dalším klíčovým dokumentem je zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. Hygienické a zdravotní standardy jsou definovány zákonem č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů. Specifika předškolního vzdělávání jsou podrobně upravena vyhláškou č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. Tyto právní normy tvoří základ pro organizaci předškolního vzdělávání, přičemž další související předpisy upravují například bezpečnostní a požární opatření, pracovněprávní vztahy, hygienické normy či ochranu práv dětí. Výčet všech relevantních právních dokumentů je rozsáhlý, nicméně jejich podstatou je zajistit komplexní a bezpečné podmínky pro vzdělávání dětí

a zároveň vytvořit prostor, který podporuje jejich zdravý a harmonický vývoj. RVP PV tyto podmínky rozpracovává a doplňuje o další požadavky, které zahrnují materiální vybavení, organizaci, personální zajištění, psychohygienu a pedagogické aspekty, jež mají pozitivní vliv na kvalitu vzdělávání, tím pádem i pozitivně ovlivňují kompetence dětí v oblasti bezpečnosti (RVP PV, 2021).

Dokument RVP PV (2021) stanovuje následující materiální podmínky. Mateřská škola by měla disponovat prostory, které splňují požadavky na velikost podlahové plochy i objem vzduchu podle platných předpisů a jsou uspořádány tak, aby vyhovovaly jak skupinovým, tak individuálním činnostem dětí. Tyto parametry zajišťují dostatek prostoru pro bezpečný pohyb dětí během her i dalších aktivit, čímž přispívají k předcházení úrazům, a také splnění požadavků na objem vzduchu zajišťuje vhodnou ventilaci, která podporuje ochranu zdraví dětí. Dětský nábytek, tělocvičné vybavení, hygienická zařízení a lůžka jsou přizpůsobeny velikosti a potřebám dětí, jsou bezpečné, zdravotně nezávadné a estetické (RVP PV, 2021). Ergonomicky navržené vybavení minimalizuje riziko úrazů a podporuje správné držení těla, což je zásadní pro zdravý vývoj dětí. Použití kvalitních materiálů zároveň předchází alergickým reakcím a estetické provedení prostředí pozitivně ovlivňuje duševní pohodu dětí. Mateřská škola má přilehlou zahradu nebo hřiště, které podporují různé pohybové aktivity (RVP PV, 2021). Děti zde získávají dovednosti, jako jsou bezpečné používání herních prvků, dodržování pravidel nebo předcházení rizikovým situacím, například střetům s ostatními dětmi či pádům. Splnění platných bezpečnostních a hygienických norem ve všech prostorách mateřské školy zajišťuje celkovou BOZ dětí.

Druhou částí, která zajišťuje vytváření bezpečného vzdělávacího prostředí, je oblast životosprávy. Zajištění vyvážené a plnohodnotné stravy, odpovídající platným normám a předpisům, podporuje u dětí zásady zdravého životního stylu, který přispívá k jejich celkovému zdraví. Přístup k dostatečnému množství tekutin po celý den poskytuje dětem možnost dbát na hydrataci, a osvojují si tak návyky související s pitným režimem. Nepříjemnost násilného nucení do jídla vytváří bezpečné a respektující prostředí, kde se děti mohou samy rozhodovat. Tento přístup posiluje jejich schopnost vnímat vlastní potřeby a zodpovědně na ně reagovat. Pravidelný, ale flexibilní denní režim zajišťuje, že děti mají prostor pro přirozený pohyb, odpočinek a spánek, což je zásadní pro jejich fyzické zdraví.

Každodenní pobyt dětí na čerstvém vzduchu je zásadní součástí jejich harmonického vývoje, přičemž organizace programu se přizpůsobuje aktuální kvalitě ovzduší. Tento přístup umožňuje dětem osvojit si principy bezpečného chování v různých podmínkách a podporuje jejich schopnost chránit své zdraví. V rámci aktivit je respektována individuální potřeba dětí na pohyb, odpočinek a spánek, avšak ke kterému děti nesmí být nuceni. Pedagogové, kteří sami dodržují zásady zdravého životního stylu, jsou pro přirozenými vzory. Svým chováním motivují děti k osvojení zdravých návyků a pomáhají jim lépe rozpoznávat, co je pro ně bezpečné a zdravé. Tím se podílí na rozvoji základních bezpečnostních kompetencí dětí, zejména v oblasti péče o vlastní zdraví (RVP PV, 2021).

Další klíčovou oblastí jsou psychosociální podmínky, které významně přispívají k celkové spokojenosti dítěte. V prostředí mateřské školy se děti i dospělí cítí bezpečně, spokojeně a jistě. Takové prostředí vytváří základ pro rozvoj dovedností dětí v oblasti sociální bezpečnosti a ochrany zdraví. Pro nově příchozí děti by měl být zajištěn postupný proces adaptace na nové prostředí, přičemž pedagogové respektují jejich individuální a vývojové potřeby. Tento přístup snižuje stres spojený s novými situacemi a podporuje u dětí schopnost zvládat změny, což je klíčová dovednost v oblasti jejich osobní bezpečnosti. Děti by neměly být vystavovány nadměrnému stresu, spěchu či přehnané náročnosti aktivit. Tyto faktory přispívají k jejich duševní pohodě a prevenci úzkostných reakcí. Rovnováha mezi osobní svobodou dětí a potřebou dodržování školních pravidel pomáhá dětem rozvíjet zodpovědnost, schopnost respektovat hranice a spolupracovat v kolektivu. Tyto schopnosti jsou zásadní pro rozvoj bezpečnostních kompetencí. Vzájemné vztahy mezi dětmi a dospělými jsou založeny na důvěře, toleranci, ohleduplnosti a vzájemné podpoře, což vytváří prostředí, kde se děti cítí chráněny a respektovány. Pedagogové aktivně usilují o budování pozitivních vztahů mezi dětmi a zaměřují se na prevenci sociálně patologických jevů, jako je například šikana, čímž přispívají k bezpečnému a zdravému prostředí školy (RVP PV, 2021).

Důležitou součástí zajištění bezpečného vzdělávacího prostředí jsou organizační podmínky, které přispívají k ochraně zdraví dětí a rozvoji jejich bezpečnostních kompetencí. V mateřské škole jsou pravidelně zařazovány pohybové aktivity zaměřené na zdravotní prevenci, které podporují fyzické zdraví dětí. Instituce by dětem měla poskytovat vhodné

zázemí, pocit klidu a bezpečí. Velký důraz by měl být kladen na respektování soukromí dětí. Možnost stáhnout se do klidného prostoru nebo neúčastnit se společných aktivit podporuje u dětí schopnost rozpoznat vlastní potřeby a adekvátně na ně reagovat. Podobně zajištění soukromí při osobní hygieně přispívá k rozvoji jejich sebeúcty a vnímání bezpečného prostředí. Počet dětí ve třídách odpovídá stanoveným normám, což přispívá k vytvoření podmínek pro individuální přístup pedagogů a zároveň k zajištění bezpečnosti všech dětí (RVP PV, 2021).

Komparace s vymezením podmínek v RVP PV 2024

Věcné podmínky, které jsou součástí revidovaného RVP PV 2024, zahrnují logické uspořádání vnitřního prostoru a zahrady, což minimalizuje riziko vzniku potencionálních úrazů. Zahrada s vhodným herním vybavením podporuje bezpečné pohybové aktivity a zdravý rozvoj dětí. Věcné podmínky mají zároveň za cíl podporovat samostatnost dětí, přičemž bezpečné prostředí umožňuje rozvoj dovedností bezpečného chování. Hračky, pomůcky a materiály by měly být bezpečné, přehledně uspořádané a snadno dostupné. Stanovení pravidel pro jejich používání snižuje riziko nehod a děti si osvojují správnou manipulaci. Pravidelná kontrola a obměna vybavení zajišťují jeho bezpečnost a vhodnost pro věkovou skupinu dětí (NPI, 2024).

Životospráva v mateřských školách úzce souvisí s BOZ dětí. Respektování individuálních potřeb aktivity a odpočinku pomáhá předcházet přetížení, únavě a stresu, které mohou vést k úrazům či snížené pozornosti, a přispívá k celkovému zdraví dětí. Stravování je přizpůsobeno individuálním potřebám, jako jsou alergie či diety, čímž se minimalizují zdravotní rizika a podporuje pozitivní vztah dítěte k jídlu. Nezbytnou součástí je zajištění celodenního pitného režimu, který předchází dehydrataci. Dostatek volného pohybu ve třídě i venku podporuje rozvoj motorických dovedností, zlepšuje koordinaci a snižuje riziko zdravotních problémů (NPI, 2024).

Psychosociální podmínky, jako je otevřené a vstřícné klima, kde se děti cítí bezpečně, přijímané a zažívají úspěch, podporuje jejich psychickou pohodu a snižuje riziko stresu, který může vést k nebezpečnému chování. Vztahy mezi dospělými a dětmi založené na respektu, důvěře a ohleduplnosti umožňují dětem otevřeně vyjadřovat své potřeby, čímž se předchází rizikovým situacím. Vyvážení osobní svobody s potřebou dodržování pravidel

pomáhá dětem respektovat hranice, spolupracovat v kolektivu a předcházet konfliktům. Respektování soukromí, například umožnění klidového prostoru, snižuje stres a posiluje emoční stabilitu. Dalším prvkem je možnost mít osobní předmět, který dítěti poskytuje pocit bezpečí, zejména v adaptačním období (NPI, 2024).

Do organizačních podmínek mateřských škol revidované RVP PV zařazuje pravidelný denní režim, který poskytuje dětem stabilitu a předvídatelnost, čímž posiluje jejich pocit bezpečí. Flexibilita režimu umožňuje přizpůsobit průběh dne aktuálním situacím, což snižuje stres a předchází rizikovým situacím. Součástí režimu je prostor pro odpočinek po obědě, který podporuje regeneraci a snižuje riziko úrazů spojených s únavou. Vzdělávací činnosti probíhají ve vnitřním i venkovním prostředí, což dětem pomáhá osvojit si bezpečné chování v různých podmínkách. Venkovní aktivity navíc podporují fyzické zdraví. Důležitým zmíněným prvkem je překrývání přímé pedagogické činnosti učitelů po dobu alespoň 2,5 hodiny denně, což zajišťuje zvýšený dohled a rychlou reakci na krizové situace. Tyto organizační podmínky společně vytvářejí bezpečné a podnětné prostředí, které podporuje zdravý vývoj dětí (NPI, 2024).

Rozdíl mezi současnou a revidovanou verzí vzdělávacích podmínek v mateřských školách spočívají především v rozdílném přístupu k jejich zpracování. Současná verze RVP PV klade důraz na detailní specifikace technických a hygienických podmínek, jako jsou přesné parametry prostor, vybavení i pravidla pro zajištění fyzické bezpečnosti a ochrany zdraví dětí. V oblasti životosprávy systematicky propojuje preventivní opatření se zásadami zdravého životního stylu a zdůrazňuje roli pedagogů jako vzorů. Psychosociální podmínky zahrnují konkrétní opatření, například postupnou adaptaci dětí, prevenci stresu a šikany, a organizační podmínky zohledňují respektování soukromí, zajištění klidových prostor a normy počtu dětí ve třídě, které podporují individuální přístup. Revidovaná verze je naopak koncipována obecněji, s důrazem na širší principy, jako jsou funkčnost prostředí, podpora samostatnosti a propojení podmínek se vzdělávacími cíli. V oblasti životosprávy klade důraz na respektování individuálních potřeb, dostatek pohybu, ale méně se věnuje detailním pravidlům a širším souvislostem. Psychosociální podmínky se zaměřují na vytváření bezpečného klimatu, podporu emoční stability a respektování soukromí, například prostřednictvím klidových prostor či možnosti mít osobní předmět. Organizace vzdělávacího

procesu je flexibilnější, zahrnuje venkovní aktivity, převahu spontánních činností a posílený pedagogický dohled, avšak méně se věnuje konkrétním normám, například počtu dětí ve třídě.

Celkově je současná verze orientována na konkrétní opatření, standardizaci a technické detaily, zatímco revidovaná verze klade větší důraz na obecné principy, flexibilitu a podporu širších vzdělávacích i bezpečnostních cílů, s menším důrazem na podrobné specifikace.

Podmínky předškolního vzdělávání představují zásadní aspekt pro efektivní implementaci vzdělávacího obsahu v oblasti BOZ dětí, který je strukturován do pěti navzájem propojených oblastí: biologické, psychologické, interpersonální, sociálně-kulturní a environmentální. Tyto oblasti se vzájemně ovlivňují a podmiňují, což reflektuje složitost procesu vzdělávání dětí v předškolním věku. Je důležité, aby pedagogové přistupovali k realizaci vzdělávacího obsahu jako k integrovanému celku, protože pokusy o izolované uplatnění jednotlivých oblastí by byly umělé a nepraktické. Přirozené propojení všech vzdělávacích oblastí a souvisejících podmínek přispívá k účinnějšímu a hodnotnějšímu vzdělávacímu procesu, který podporuje celkový rozvoj bezpečnostních kompetencí dětí (RVP PV, 2021).

3.2 Vzdělávací oblasti

Jednotlivé oblasti vzdělávání jsou navrženy tak, aby poskytovaly komplexní rozvoj dítěte, včetně aspektů BOZ. Každá oblast obsahuje propojené části, kterými jsou dílčí cíle, vzdělávací nabídka a očekávané výstupy. Dílčí cíle ukazují, na co by se měl učitel v průběhu předškolního vzdělávání v oblasti BOZ zaměřit a co by měl u dětí podporovat v rámci bezpečnostních kompetencí. Pedagog by měl dětem pomáhat při osvojování si dovedností, jako jsou například rozpoznávání rizikových situací, dodržování pravidel bezpečného chování, správné hygienické návyky. Vzdělávací nabídka zahrnuje soubor činností a aktivit, které napomáhají naplnit tyto cíle. V kontextu BOZ může jít například o aktivity zaměřené na prevenci úrazů, simulaci bezpečného chování v různých situacích. Učitelé by měli tuto nabídku přizpůsobovat potřebám dětí tak, aby byla rozmanitá, přístupná a refletovala jejich individuální schopnosti, přičemž je kladen důraz na vytváření bezpečného prostředí. Očekávané výstupy představují dosažitelné výsledky vzdělávání formulované s důrazem na způsobilosti, tedy na schopnosti dětí uplatnit osvojené dovednosti v praxi. V oblasti BOZ očekávané výstupy zahrnují například schopnost dítěte identifikovat nebezpečné

situace, řídit se základními bezpečnostními pravidly nebo reagovat na pokyny dospělých v krizových situacích. Tyto výstupy nejsou povinné, nicméně slouží jako orientační rámec, který pedagogové přizpůsobují individuálním potřebám a schopnostem každého dítěte, čímž podporují jeho bezpečný a zdravý vývoj (RVP PV, 2021).

3.2.1 Dítě a jeho tělo

Cílem vzdělávacího úsilí učitele v oblasti biologické je podpořit celkový růst a vývoj dítěte, a to jak fyzicky, tak psychicky. Učitel se zaměřuje na rozvoj pohybových dovedností a základní motoriky, čímž přispívá ke zvyšování tělesné zdatnosti a pohybové kultury. Děti se učí rozpoznávat své tělo i jeho funkce a osvojují si principy zdravého životního stylu, včetně prevence úrazů a péče o zdraví. Podpora zdravých životních návyků se stává základem pro zajištění dlouhodobé pohody dětí i jejich schopnosti žít aktivní a zdravý život (RVP PV, 2021).

K bezpečnostním kompetencím se z dílčích vzdělávacích cílů vztahují zejména uvědomění si vlastního těla, rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky, které jsou klíčové pro bezpečné vykonávání fyzických aktivit a minimalizaci rizika úrazů. Osvojení si poznatků o těle a jeho zdraví, stejně jako o kvalitě pohybových činností, přispívá k lepší schopnosti rozpoznat nebezpečné situace a adekvátně na ně reagovat. Dále jsou důležité poznatky a dovednosti, které podporují zdraví, bezpečí, osobní rovnováhu a harmonii prostředí, jelikož vytvářejí základ pro bezpečné prostředí, kde děti mohou chránit sebe i ostatní. Nakonec vytváření zdravých životních návyků a postojů jako základů zdravého životního stylu může významně přispět k prevenci úrazů a nehod v každodenním životě (RVP PV, 2021).

Nabídka vzdělávacích aktivit, které se vztahují k bezpečnému chování a bezpečnostním kompetencím dětí, zahrnuje různé pohybové činnosti, jako jsou lokomoční a nelokomoční aktivity, které pomáhají dětem rozvíjet motorické dovednosti, díky kterým se mohou děti bezpečně pohybovat. Manipulační činnosti s předměty a nástroji seznamují děti, jak s nimi správně zacházet, což přispívá k prevenci úrazů. Zdravotně zaměřené aktivity, jako jsou protahovací a relaxační cvičení, zlepšují fyzickou kondici a uvědomění si vlastního těla. Smyslové a psychomotorické hry posilují koordinaci a vnímání, což pomáhá dětem identifikovat potenciální nebezpečí. Dále jednoduché pracovní a sebeobslužné činnosti, jako

je osobní hygiena a oblékání, seznamují děti s důležitostí péče o sebe. Tento poznatek je klíčový pro jejich zdraví i bezpečnost. Aktivity zaměřené na poznávání lidského těla přispívají k tomu, aby děti chápaly, jak se chránit. Příležitosti pro ochranu zdraví a vytváření zdravých životních návyků podporují správné chování a prevenci nemocí. Činnosti orientované na prevenci úrazů za různých okolností, například při hrách a pohybu či různých dopravních situacích nebo při setkávání s cizími lidmi, pomáhají dětem osvojit si bezpečné chování a strategii, jak se vyhnout potenciálním nebezpečným situacím (RVP PV, 2021).

Od očekávaných výstupů této vzdělávací oblasti se odvíjí řada dovedností a znalostí, které jsou nezbytné pro rozvoj bezpečnostních kompetencí dětí. Správné držení těla je klíčové pro prevenci úrazů a zranění, zatímco zvládnutí základních pohybových dovedností a orientace v prostoru jsou důležité pro bezpečné pohybování se v různých prostředích. Koordinační dovednosti pomáhají dětem efektivně reagovat na změny v okolí, což zvyšuje jejich schopnost vyhnout se nebezpečným situacím. Vědomé napodobování pohybů podle vzoru posiluje pozornost a schopnost reagovat na instrukce, což je pro bezpečné chování zásadní. Osvojování dechových technik může dětem pomoci během fyzických aktivit a snižuje stres v situacích, kdy je potřeba zachovat klid. Je také důležité podporovat rozvoj smyslového vnímání, které dětem umožňuje identifikovat potenciální nebezpečí. Ovládnutí koordinace ruky a oka spolu s jemnou motorikou zajišťuje bezpečnou manipulaci s předměty a nástroji. Děti by měly zvládat sebeobsluhu a dodržovat hygienické i preventivní návyky, což přispívá k jejich celkovému zdraví. Pojmenovávání částí těla a porozumění jejich funkcím posiluje schopnost dětí chránit se a dbát na své zdraví. Rozlišení mezi prospěšnými a škodlivými faktory je klíčové pro jejich schopnost chránit sebe i ostatní v každodenních situacích, povědomí o důležitosti péče o zdraví a hygienu je pak nezbytné pro prevenci zdravotních problémů a úrazů (RVP PV, 2021).

3.2.2 Dítě a jeho psychika

V oblasti psychologické pedagog podporuje duševní pohodu, psychickou zdatnost a odolnost dítěte. Tyto faktory z hlediska BOZ představují základní předpoklad pro zvládnutí stresových situací a předcházení rizikům. Rozvoj intelektu, řeči, jazyka, poznávacích procesů a funkcí zvyšuje schopnost dětí porozumět okolnímu prostředí a adekvátně reagovat na potenciálně nebezpečné situace. Citové prožívání a rozvoj vůle přispívají k posilování

dovedností dětí efektivně regulovat své emoce a přiměřeně reagovat na náročné situace, přičemž podporují schopnost zachovat klid i v náročných podmínkách. Tato oblast je zároveň zaměřena na posilování sebepojetí a sebereflexe, což u dětí rozvíjí odpovědnost za vlastní chování a dovednost analyzovat situace, ve kterých nejednaly správně, přičemž na základě těchto zkušeností dokážou formulovat závěry pro budoucí obdobné situace. Podpora kreativity a sebevyjádření poskytuje dětem prostor pro hledání inovativních řešení situací, což posiluje jejich schopnost samostatného rozhodování v nečekaných podmínkách a situacích vyžadujících ochranu zdraví. V rámci této oblasti můžeme identifikovat tři hlavní podoblasti, jimiž jsou Jazyk a řeč; Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace; Sebepojetí, city a vůle (RVP PV, 2021).

Jazyk a řeč

Z dílčích vzdělávacích cílů se k bezpečnostním kompetencím dětí vztahuje zejména rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností, které zahrnují vnímání, naslouchání a porozumění. Tyto dovednosti jsou klíčové pro efektivní komunikaci, protože umožňují dětem vyjadřovat své potřeby a pocity, což je důležité například při informování dospělých o nebezpečných situacích. S tímto dílčím cílem je úzce propojen i rozvoj komunikačních dovedností, ať už verbálních, či neverbálních. Posiluje schopnost dětí interagovat s ostatními a upozorňovat na rizika, čímž přispívá k jejich ochraně (RVP PV, 2021).

Pedagog dětem nabízí několik aktivit, které se vztahují k bezpečnému chování. Artikulace, řečové a sluchové hry podporují komunikační dovednosti, které jsou zásadní pro to, aby děti mohly jasně vyjadřovat své potřeby a upozorňovat na nebezpečí. Společné diskuse a rozhovory posilují jejich schopnost sdílet zážitky a informace, což zvyšuje jejich povědomí o situacích, které mohou být potenciálně nebezpečné. Komentování zážitků a samostatný slovní projev přispívají k rozvoji sebevědomí i schopnosti reagovat v různých kontextech. Poslech pohádek a příběhů může děti poučit o různých rozhodnutích a situacích, což zvyšuje jejich dovednost rozpoznávat rizika. Hry zaměřené na rozlišování zvuků rozvíjejí smyslové vnímání, což je klíčové pro identifikaci důležitých signálů v okolí (RVP PV, 2021).

Očekávané výstupy, které se vztahují k bezpečnostním kompetencím dětí, zahrnují schopnost pojmenovat většinu předmětů a situací, kterými jsou děti obklopeny. Tato dovednost hraje klíčovou roli při identifikaci možných rizik v jejich okolí. Dále je důležité,

aby děti uměly vést rozhovory, což zahrnuje nejen naslouchání, ale také kladení otázek a sdělování svých myšlenek, což napomáhá efektivní komunikaci. Dovednost domluvit se slovy i gesty zvyšuje flexibilitu dětí v reakcích na nečekané události. Schopnost rozlišovat obrazné symboly, jako jsou piktogramy a dopravní značky, je rovněž klíčová, neboť dětem umožňuje orientaci v prostředí a porozumění bezpečnostním signálům (RVP PV, 2021).

Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace

Mezi dílčí vzdělávací cíle této podkapitoly, které ovlivňují kompetence v oblasti bezpečnosti, lze zařadit rozvoj smyslového vnímání a pozornosti, který posiluje schopnost dětí rozpoznat potenciální nebezpečí a reagovat na varovné signály. Tvořivost a schopnost řešit problémy umožňují dětem přizpůsobit se nečekaným situacím a najít bezpečná řešení v případě ohrožení. Zájem o učení a přirozená zvědavost motivují děti k osvojování znalostí o bezpečnostních pravidlech. Vytváření základů pro práci s informacemi přispívá k lepšímu rozhodování a orientování se v rizikových situacích (RVP PV, 2021).

Dokument RVP PV (2021) stanovuje tuto vzdělávací nabídku, kterou lze zahrnout do výchovně-vzdělávací činnosti v rámci tématu bezpečnosti. Přímé pozorování přírodních, kulturních a technických objektů pomáhá dětem rozvíjet schopnost vnímat své okolí i rozpoznat možná ohrožení. Záměrné pozorování předmětů a určování jejich vlastností, jako jsou velikost, barva a tvar, posilují jejich dovednosti v rozpoznávání rizikových situací. Motivovaná manipulace s předměty přispívá k bezpečnému zacházení a pochopení, jak správně manipulovat s objekty. Tím se u dětí posiluje schopnost předcházet úrazům. Smyslové hry a cvičení pozornosti zlepšují schopnost dětí reagovat na změny v okolí. Hry zaměřené na orientaci v prostoru pomáhají dětem bezpečně se pohybovat. Poznávání znakových systémů, jako jsou piktogramy a značky, zvyšuje povědomí dětí o důležitých informacích týkajících se bezpečnosti. Aktivity zaměřené na časové pojmy učí děti chápat posloupnost událostí, což je důležité pro orientaci v každodenním životě.

Klíčovými očekávanými výstupy, které přispívají k bezpečnostním kompetencím, jsou schopnost vědomě využívat smysly a záměrně pozorovat své prostředí, což umožňuje identifikovat změny a nebezpečné situace. Dále je důležité, aby se děti dokázaly soustředit na podstatné vlastnosti předmětů a vyjadřovat své myšlenky, což podporuje kritické myšlení

a informované rozhodování. Následování pokynů a orientace v prostoru i čase jsou nezbytné pro bezpečné jednání v různých situacích (RVP PV, 2021).

Sebepojetí, city, vůle

Uvedené dílčí vzdělávací cíle mohou být efektivně integrovány do oblasti bezpečnosti dětí a přispět k jejich celkovému rozvoji. Poznávání sebe sama a rozvoj pozitivních citů ve vztahu k vlastní identitě posilují sebevědomí dětí, což je klíčové pro jejich schopnost vyjadřovat se a bránit se v nebezpečných situacích. Získání citové samostatnosti podporuje schopnost dětí řídit své emoce a reakce, což je zásadní pro zachování klidu v krizových okamžicích. Dále rozvoj sebeovládání přispívá k tomu, že děti jsou lépe připraveny vyhnout se nebezpečnému chování a efektivně reagovat na rizikové situace. Schopnost vědomě ovládat své jednání a aktivně ovlivňovat průběh situace hraje zásadní roli při zajištění bezpečnosti i ochrany zdraví. Tato dovednost umožňuje dětem adekvátně reagovat na krizové momenty, správně vyhodnotit rizika a rozhodovat se tak, aby minimalizovaly ohrožení sebe i ostatních (RVP PV, 2021).

Tyto vzdělávací aktivity, uvedené ve vzdělávací nabídce, pozitivně podporují rozvoj bezpečnostních kompetencí dětí. Spontánní hra umožňuje dětem experimentovat a orientovat se v různých situacích, což podporuje jejich schopnost bezpečného jednání. Činnosti přiměřené schopnostem dítěte posilují sebevědomí a zdravé rozhodování. Příležitosti a hry zaměřené na rozvoj vůle, vytrvalosti a sebeovládání jsou klíčové pro kontrolu impulzů a adekvátní reakci na nebezpečné situace. Cvičení v projevu citů a v sebekontrolu pomáhají dětem ovládat emoce a vyhýbat se nežádoucímu chování. Dramatické činnosti, zahrnující imitaci chování a vyjádření emocí prostřednictvím mimiky, podporují rozvoj empatie a sociálních dovedností, které jsou klíčové pro bezpečné a harmonické fungování ve skupině. Výlety do okolí podporují orientaci dětí v nových prostředích, což zvyšuje jejich schopnost bezpečně se pohybovat (RVP PV, 2021).

Mezi očekávané výstupy, které se vztahují k bezpečnosti dětí, patří několik klíčových dovedností a schopností. Děti by měly být schopny odloučit se od rodičů a blízkých, což podporuje jejich samostatnost a schopnost čelit novým situacím bez neustálé opory dospělých. Rozhodování o svých činnostech, schopnost ovládat své city a přizpůsobovat jim chování jsou nezbytné pro bezpečné jednání v neznámých nebo stresových situacích. Dále

je důležité, aby děti dokázaly vyjadřovat souhlas či nesouhlas a v případě potřeby říci „ne“ v ohrožujících situacích. Uvědomění si svých možností a limitů, stejně jako respektování vyjasněných pravidel, je klíčové pro ochranu a prevenci rizik (RVP PV, 2021).

3.2.3 Dítě a ten druhý

Záměrem učitelova vzdělávacího úsilí v oblasti mezilidských vztahů je podpořit budování vztahů mezi dětmi, ale také mezi dětmi a dospělými, což významně přispívá k zajištění bezpečného prostředí. Učitel se zaměřuje na posilování a kultivaci jejich vzájemné komunikace, která dětem pomáhá nejen porozumět pravidlům bezpečného chování, ale také efektivně vyjadřovat své potřeby a řešit konflikty. Vzájemná spolupráce a respekt v těchto vztazích také rozvíjejí u dětí sociální dovednosti, jako jsou empatie, asertivita nebo respektování hranic ostatních, které jsou zásadní pro prevenci rizik a bezpečné fungování ve skupině (RVP PV, 2021).

V rámci výchovy k bezpečnosti dětí lze z dílčích vzdělávacích cílů identifikovat několik oblastí, které přispívají k rozvoji jejich bezpečnostních kompetencí. Seznamování dětí s pravidly chování ve vztahu k druhým je zásadní pro vytváření zdravých interakcí, což snižuje riziko konfliktů a nedorozumění. Osvojení elementárních poznatků a dovedností pro navazování a rozvíjení vztahů k ostatním lidem je klíčové pro ochranu dětí v různých sociálních situacích. Posilování prosociálního chování ve vztahu k ostatním podporuje pozitivní vztahy a vzájemnou ohleduplnost, čímž přispívá k bezpečnému prostředí. Vytváření prosociálních postojů, jako jsou sociální citlivost, tolerance a respekt, hraje významnou roli v prevenci šikany a zajištění bezpečnosti ve skupině. Důležitým aspektem je také ochrana osobního soukromí a bezpečí ve vztazích s druhými dětmi i dospělými, což pomáhá chránit děti před nevhodnými situacemi a zajišťuje jejich emocionální i fyzickou bezpečnost (RVP PV, 2021).

Z uvedené vzdělávací nabídky RVP PV (2021) lze vyzdvihnout několik podstatných oblastí, jež přímo podporují výchovu dětí k bezpečnosti. Běžné verbální a neverbální komunikační aktivity podporují efektivní interakci mezi dětmi a dospělými, což je zásadní pro vytváření bezpečného prostředí, rozpoznávání emocí druhých a předcházení případným konfliktům. Sociální a interaktivní hry, včetně hraní rolí a jiných dramatických činností, umožňují dětem prozkoumávat různé sociální situace, učit se empatii a porozumění chování ostatních.

Kooperativní činnosti ve dvojicích i skupinkách pomáhají dětem rozvíjet dovednosti potřebné k bezpečnému a ohleduplnému chování. Hry a modelové situace, které podporují respektování druhých, jsou klíčové pro prevenci konfliktů. Činnosti zaměřené na porozumění pravidlům vzájemného soužití a jejich tvorbu přispívají k bezpečnému jednání i k prevenci problémů ve skupině. Další důležitou oblast tvoří hry a aktivity, které vedou k ohleduplnosti a ochotě pomoci druhému, což posiluje schopnost dětí řešit konflikty a vyjadřovat empatii. Poznávání sociálního prostředí, například rodiny a školního prostředí, zvyšuje orientaci dětí v jejich okolí, což přispívá k jejich pocitu bezpečí. Hry, při nichž se děti učí chránit své osobní soukromí a bezpečí, jsou rovněž klíčové pro jejich ochranu před nebezpečnými situacemi. Četba, poslech pohádek a příběhů s etickým obsahem posilují hodnoty jako respekt, empatie a bezpečnost ve vztazích.

Do očekávaných výstupů oblasti „Dítě a ten druhý“ se dá zahrnout několik zásadních dovedností, které podporují rozvoj bezpečnostních kompetencí. Rozvoj dovedností navazovat kontakty s dospělými a překonávat stud umožňuje dětem efektivně komunikovat a vyhledat pomoc v případě ohrožení. Důraz je kladen na porozumění běžným projevům emocí a nálad druhých, což dětem pomáhá lépe se orientovat ve vztazích a předcházet konfliktům. Schopnost odmítnout komunikaci, která je dítěti nepříjemná, je klíčová pro ochranu dítěte před nevhodným či nevyžádaným chováním. Uvědomování si vlastních práv, individuálních potřeb i práv ostatních podporuje rovnost a respekt, což je zásadní pro prevenci šikany či jiných sociálně patologických jevů. Děti s také osvojují dovednost bránit se nevhodnému chování, například násilí nebo ponižování, a chovat se obezřetně při setkáních s neznámými lidmi, čímž posilují svou schopnost chránit sebe i druhé (RVP PV, 2021).

3.2.4 Dítě a společnost

Cílem pedagoga v oblasti sociálně-kulturního vzdělávání je seznámit dítě s pravidly soužití ve společenství ostatních. Učitel podporuje děti v orientaci ve světě hodnot, kultury i umění a pomáhá jim osvojit si dovednosti a postoje, které jim umožní aktivně přispívat k vytváření harmonického prostředí ve svém okolí (RVP PV, 2021). Důraz na pochopení pravidel společenského chování a jejich dodržování pomáhá dětem chránit nejen sebe, ale také

přispívat k bezpečí ostatních. Tímto způsobem se děti učí předcházet konfliktům, řešit situace nenásilně a být ohleduplné k druhým, což je klíčové pro prevenci rizikového chování.

Vzdělávací cíle v oblasti bezpečnosti a zdraví dětí zahrnují poznávání pravidel společenského soužití, což dětem pomáhá chápat, jak se chovat v různých situacích a interagovat s ostatními, čímž se předchází konfliktům a nebezpečným situacím. Osvojování si kulturně společenských postojů, návyků a dovedností, včetně prosociálního chování a přizpůsobivosti, umožňuje dětem efektivně reagovat na změny v jejich okolí. Vytváření povědomí o mezilidských morálních hodnotách podporuje empatii a respekt, což přispívá k bezpečnějšímu prostředí, kde si děti vzájemně pomáhají. Seznamování se světem lidí, kultury a umění rozvíjí toleranci i respekt vůči různým hodnotám, což je nezbytné pro prevenci šikany a násilí (RVP PV, 2021).

Pedagog poskytuje dětem příležitosti, jako je denní setkávání s pozitivními vzory chování, které pomáhají dětem osvojit si zdravé mezilidské interakce, což přispívá k jejich emocionální a sociální bezpečnosti. Aktivity zaměřené na přirozenou adaptaci v prostředí mateřské školy zvyšují pocit bezpečí, spoluvytváření jasných pravidel soužití pomáhá předcházet konfliktům. Dále různorodé skupinové hry a činnosti rozvíjejí sociální dovednosti i týmovou spolupráci, zatímco aktivity zaměřené na poznávání společenských rolí učí děti orientaci v sociálním prostředí. Osvojování si mravních hodnot, jako jsou ohleduplnost a tolerance, je nezbytné pro vytváření bezpečného prostředí, kde si děti vzájemně pomáhají (RVP PV, 2021).

Děti si osvojují uplatňování návyků v základních formách společenského chování, což podporuje zdravé interakce s dospělými i vrstevníky a přispívá k vytvoření bezpečného prostředí. Porozumění rolím ve společenství jim pomáhá orientovat se v mezilidských vztazích a rozumět očekáváním ze strany ostatních. Schopnost jednat na základě vlastních pohnutek, přičemž zohledňují potřeby druhých, posiluje empatii a vzájemný respekt. Adaptace na školní prostředí a dodržování základních pravidel jednání jsou klíčové pro prevenci konfliktů a zajištění pohody ve skupině. Děti by měly mít základní představu o pravidlech chování a normách, aby dokázaly rozlišovat mezi žádoucím a nežádoucím chováním. Pochopení, že ne všichni lidé dodržují pravidla, rozvíjí u dětí schopnost předcházet nežádoucímu jednání a včas identifikovat nebezpečné situace (RVP PV, 2021).

3.2.5 Dítě a svět

Cílem vzdělávací činnosti učitele v oblasti životního prostředí je vybudovat u dítěte základní povědomí o světě kolem něj, včetně dění v jeho okolí a dopadu lidských aktivit na přírodu. Tento proces začíná u bezprostředního okolí a rozšiřuje se až na globální ekologické problémy. Zároveň se snaží vytvořit pevné základy pro rozvoj otevřeného a odpovědného vztahu jedince k životnímu prostředí (RVP PV, 2021). Prostřednictvím environmentálních témat učitel pomáhá dětem rozpoznávat rizika v jejich okolí, například v souvislosti s nebezpečnými odpady, změnami počasí či nevhodným chováním v přírodě. Děti si osvojují pravidla bezpečného pohybu v přírodním prostředí a rozvíjejí dovednosti, jak se chovat odpovědně, tak aby minimalizovaly ohrožení sebe i svého okolí. Tímto způsobem se u nich rozvíjí schopnost identifikovat potenciální nebezpečí a přiměřeně na ně reagovat.

V oblasti zdraví a bezpečnosti dětí je možné zahrnout několik vzdělávacích cílů, které podporují rozvoj jejich kompetencí v této oblasti. Seznamování s místem a prostředím, kde dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu pomáhá dětem lépe se orientovat v okolí a posiluje jejich odpovědnost za jeho ochranu. Dále je důležité, aby děti chápaly, že změny způsobené lidskou činností mohou prostředí chránit i poškozovat, a aby si osvojily dovednosti potřebné k péči o své okolí i k ochraně před nebezpečnými vlivy. Schopnost přizpůsobovat se proměnlivým podmínkám vnějšího prostředí podporuje psychickou stabilitu dítěte, zatímco rozvoj úcty k životu ve všech jeho formách posiluje jeho respekt a odpovědné chování vůči přírodě (RVP PV, 2021).

Klíčovým prvkem vzdělávací nabídky je poučení o možných nebezpečných situacích, čímž si děti osvojují, jak se chránit v různých podmínkách, včetně dopravních událostí a manipulace s nebezpečnými předměty. Hry a aktivity zaměřené na dopravu rozvíjejí kompetence pro bezpečné chování v dopravě, zatímco zkušenosti s technickými přístroji a pomůckami upevňují u dětí správnou a bezpečnou manipulaci. Praktické činnosti zaměřené na přírodní a umělé materiály poskytují dětem zkušenosti s různými vlastnostmi látek i s bezpečným zacházením s nimi. Pozorování životních podmínek a ekologicky motivované aktivity posilují respekt k přírodě i povědomí o ekologických otázkách (RVP PV, 2021).

Podle RVP PV (2021) by děti na konci předškolního období měly být schopny bezpečně se orientovat ve svém známém prostředí, jako jsou domov a mateřská škola, a umět reagovat na běžné situace v různých veřejných prostorech. Důležité je také povědomí o nebezpečích, kterým mohou čelit, a znalost způsobů, jak se chránit, včetně schopnosti obrátit se pro pomoc. Děti by měly mít elementární znalosti o svém okolí, rozumět významu životního prostředí pro člověka a umět rozlišovat mezi činnostmi, které podporují zdraví, a těmi, které je poškozují.

3.3 Shrnutí kapitoly

Na základě analýzy RVP PV (2021) z hlediska rozvoje ochrany zdraví a bezpečnosti dětí lze konstatovat, že bezpečné a podnětné prostředí představuje klíčový faktor pro zdravý a harmonický rozvoj dětí předškolního věku. Cílem vzdělávacího procesu je vytvoření prostředí, ve kterém si děti připadají sebejisté, respektované a motivované k objevování okolního světa, přičemž se zde klade důraz na prevenci rizik a podporu celkového zdravého vývoje.

Zásadním aspektem rozvoje bezpečnostních dovedností dětí je integrace všech pěti vzdělávacích oblastí (biologické, psychologické, interpersonální, sociálně-kulturní a environmentální). Tento komplexní přístup umožňuje nejen osvojení potřebných znalostí a dovedností, ale také rozvoj schopností dětí předvídat nebezpečné situace, uvědomovat si své limity a přizpůsobovat své chování v rizikových situacích.

Výchovně-vzdělávací proces zaměřený na rozvoj bezpečnostních dovedností dětí tak nepředstavuje pouze preventivní opatření, ale také pevný základ pro jejich budoucí život. Podpora samostatnosti, schopnosti zodpovědného rozhodování a zvládnání nečekaných situací je zásadní pro ochranu zdraví dětí i jejich celkové pohody (well-being). RVP PV zároveň zdůrazňuje důležitost individuálního přístupu, který zohledňuje specifické potřeby každého dítěte a respektuje charakteristiky jeho prostředí i osobnostního vývoje.

Empirická část této bakalářské práce vychází z uvedených teoretických východisek a je přizpůsobena specifikům regionu Strakonicka. Prostředí Strakonicka hraje zásadní roli při realizaci vzdělávacích cílů a má významný vliv na rozvoj bezpečnostních kompetencí dětí v praxi.

4 Strakonicko

Město Strakonice, nacházející se v jihozápadní části České republiky v Jihočeském kraji, představuje významné regionální centrum díky své poloze na soutoku řek Otavy a Volyňky (Město Strakonice, 2023). Tyto geografické charakteristiky ovlivňují prostředí, ve kterém děti předškolního věku vyrůstají, a vytvářejí specifické požadavky na rozvoj jejich bezpečnostních kompetencí. Blízkost vodních toků, jako jsou řeky Otava a Volyňka, vyžaduje zaměření na vzdělávání dětí v oblasti bezpečnosti u vody. Předškolní děti by měly být vedeny k rozpoznávání rizik spojených s pohybem v blízkosti řek, například rizika uklouznutí, pádu do vody nebo nebezpečí silného proudu.

Demografické složení Strakonice, zahrnující českou, romskou, ukrajinskou a vietnamskou komunitu, vytváří multikulturní prostředí (Český statistický úřad, 2021). Tento charakter města nabízí příležitosti pro vzdělávací aktivity zaměřené nejen na bezpečnostní dovednosti, ale také na rozvoj sociálních kompetencí. Mezi tyto dovednosti patří schopnost spolupráce, respekt k odlišnostem a zvládání konfliktních situací, které jsou nezbytné pro bezpečné a harmonické soužití ve společnosti.

Strakonice, významný dopravní uzel, v němž se protínají dvě silnice první třídy (č. 4 spojující Prahu se Strážným a č. 22 propojující Klatovy s Českými Budějovicemi), představují prostředí s vysokou hustotou dopravy (Český statistický úřad, 2020). Tato charakteristika regionu výrazně ovlivňuje potřebu rozvoje bezpečnostních kompetencí u dětí předškolního věku, které jsou v tomto prostředí vystaveny specifickým rizikům spojeným s dopravním provozem. Frekventovaný dopravní provoz klade důraz na nutnost vzdělávání dětí v oblasti dopravní bezpečnosti. Předškolní děti by si měly osvojit základní dovednosti, jako je správné přecházení silnic, což zahrnuje schopnost vyhodnotit situaci na vozovce, orientovat se podle dopravních značek i signalizace a pohybovat se bezpečně v blízkosti silničního provozu.

Průmyslový rozvoj regionu Strakonicka, charakterizovaný textilním průmyslem, stavebnictvím a strojírenstvím, přináší další výzvy (Říhová et al., 2007). Děti mohou být vystaveny rizikovým situacím, například v blízkosti průmyslových areálů, kde se pohybuje těžká technika nebo nákladní doprava. Pro jejich BOZ je zásadní, aby se naučily rozpoznávat nebezpečné situace a věděly, jak na ně správně reagovat. Tyto kompetence zahrnují

schopnost vyhýbat se rizikovým zónám, chápat význam bezpečnostních značek nebo vědět, na koho se obrátit v případě potřeby.

4.1 Bezpečnost města

Strakonice nabízí řadu aktivit a opatření, které mohou významně přispět k rozvoji bezpečnostních kompetencí dětí předškolního věku. Klíčovou roli hrají preventivní programy zaměřené na předcházení rizikovému chování, které zahrnují širokou nabídku volnočasových aktivit, kulturních a sportovních akcí. Tyto aktivity nejenže podporují smysluplné trávení volného času, ale také napomáhají dětem osvojit si pozitivní hodnoty a chování. Zapojení školských zařízení do preventivních programů je dalším důležitým prvkem, který umožňuje cílený rozvoj dovedností dětí rozpoznávat nebezpečné situace a adekvátně na ně reagovat. Tento přístup umožňuje nejen teoretické vzdělávání, ale také praktické aktivity, mimo jiné hry, simulace nebo přímý kontakt dětí s odborníky. Mateřské školy se díky tomu stávají klíčovými místy pro formování základních bezpečnostních návyků. K tomu přispívá také spolupráce města s médii, která informují veřejnost o aktivitách zaměřených na prevenci kriminality a bezpečné chování, čímž podporují osvětu nejen mezi rodiči, ale i mezi pedagogy. Přítomnost městské policie a Policie ČR, doplněná o kamerový systém monitorující veřejná prostranství, zajišťuje bezpečné prostředí. Otevřená sportoviště a další zařízení pro aktivní trávení volného času navíc přispívají k fyzickému i psychickému zdraví dětí, což je nedílnou součástí jejich celkové bezpečnosti (Město Strakonice, 2021).

Avšak město se potýká i s několika slabými stránkami, které komplikují efektivní prevenci kriminality a zajištění celkové bezpečnosti. Problémy, jako jsou vandalismus, sprejerství a zhoršený vzhled veřejného prostoru, snižují pocit bezpečí nejen dospělých, ale i samotných dětí. Nedostatečné povědomí a pasivní přístup veřejnosti k prevenci kriminality také ovlivňují ochranu dětí. Zavedení osvěty a rozšíření poradenských služeb by mohly významně přispět k podpoře rodičů i pedagogů v oblasti výchovně-vzdělávacího procesu, zaměřeného na ochranu zdraví a bezpečnost dětí. Dalším závažným problémem je nedostatek pedopsychiatrických a psychologických služeb, což komplikuje situaci u dětí, které by potřebovaly odbornou péči. Bez této podpory mohou mít děti omezené schopnosti rozpoznávat rizikové situace nebo na ně adekvátně reagovat. Dostupnost odborné pomoci je

proto zásadní nejen pro jejich celkové zdraví, ale i pro rozvoj jejich bezpečnostních dovedností (Město Strakonice, 2021).

Podle mapy kriminality Policie České republiky (2024) se za poslední rok na Strakonicku událo 76 násilných činů, mezi které patří zejména výtržnictví, úmyslné ublížení na zdraví, nebezpečné vyhrožování a omezování osobní svobody. Tyto činy zdůrazňují potřebu rozvíjet bezpečnostní dovednosti u dětí již v raném věku. Předškolní děti se prostřednictvím her a modelových situací mohou naučit rozpoznávat potenciálně nebezpečné situace a reagovat na ně, například vyhledat pomoc u důvěryhodných dospělých, chovat se obezřetně k neznámým osobám nebo vědět, kdy a jak volat o pomoc. Další významnou kategorií kriminality jsou krádeže zahrnující odcizení majetku. Zvýšený pocit ohrožení veřejnosti, který je s tím spojen, může nepřímo ovlivnit i děti. Je proto důležité, aby rodiče a mateřské školy vytvářeli prostředí, ve kterém se děti cítí bezpečně, a poskytovali jim přiměřené informace o tom, jak se chovat v situacích, které mohou vyvolat obavy. Nejvyšší míru zastoupení však mají přestupky, například ty, které souvisejí s bezpečností silničního provozu (BESIP), jako je porušování rychlostních limitů. Tyto přestupky mohou mít přímý dopad na děti, které se účastní provozu jako chodci či spolujezdcí. Je proto nezbytné, aby děti již v raném věku získávaly povědomí o základních pravidlech dopravní bezpečnosti, například o správném přecházení silnice, rozpoznávání dopravních značek nebo používání reflexních prvků, zejména když jsou Strakonice klíčovým dopravním uzlem (Český statistický úřad, 2020).

4.2 Předškolní vzdělávání v regionu

Město Strakonice zajišťuje předškolní vzdělávání prostřednictvím osmi mateřských škol, které poskytují výchovně-vzdělávací péči dětem předškolního věku. Dvě z těchto mateřských škol provozují také odloučená pracoviště, která rozšiřují celkovou kapacitu o tři další třídy (Město Strakonice, n. d.). Tato organizační struktura umožňuje efektivnější rozložení dětí a zlepšuje přístup k předškolnímu vzdělávání pro rodiny z různých částí města, čímž se zvyšuje dostupnost vzdělávacích služeb v městském prostředí.

V dojezdové vzdálenosti do 10 kilometrů od Strakonice se nachází dalších sedm mateřských škol v přilehlých obcích, což dále posiluje celkovou kapacitu předškolního vzdělávání

v regionu. Pět z těchto škol je propojeno se základními školami, což je typické pro menší obce. Dvě další mateřské školy v okolí fungují jako samostatné jednotky.

Celková kapacita mateřských škol ve Strakonících i v přilehlém regionu je přibližně 1 300 míst pro děti předškolního věku. Tato rozsáhlá síť zařízení pokrývá poptávku místních rodin po předškolním vzdělávání a umožňuje rovnoměrné rozložení dětí mezi jednotlivá zařízení. Významná kapacita i dostupnost těchto zařízení tak vytváří příznivé podmínky pro předškolní vzdělávání.

II. EMPIRICKÁ ČÁST

5 Cíl výzkumného šetření

Hlavním cílem této empirické části je analyzovat a porovnat hodnocení bezpečnostních kompetencí dětí předškolního věku očima rodičů i pedagogů ve vybraných mateřských školách na Strakonicku. Výzkum se zaměřuje na identifikaci vnímané úrovně bezpečnostních dovedností dětí a na konkrétní situace, které rodiče a pedagogové považují za potenciálně nebezpečné. Výsledky této části přinášejí přehled o rozdílném vnímání bezpečnostních kompetencí dětí oběma skupinami a mohou posloužit jako podklad pro další opatření k posílení bezpečnosti dětí v předškolním vzdělávání.

5.1 Výzkumné otázky

Praktická část práce se zaměřuje na hodnocení bezpečnostních kompetencí dětí předškolního věku z pohledu rodičů a pedagogů. Výzkum je veden třemi hlavními výzkumnými otázkami:

1. Jak pedagogové hodnotí úroveň bezpečnostních kompetencí dětí z vybraného výzkumného vzorku?

Tato výzkumná otázka se zaměřuje na zjištění, jak pedagogové hodnotí bezpečnostní kompetence dětí předškolního věku. Klade důraz na posouzení úrovně těchto dovedností, tedy na to, jak pedagogové vnímají schopnost dětí reagovat správně v rizikových situacích. Cílem je zjistit, které specifické bezpečnostní dovednosti považují pedagogové za dostatečně rozvinuté, a které naopak za nedostatečné, což umožní lépe porozumět celkové připravenosti dětí jednat v souladu se zásadami bezpečného chování.

2. Jak rodiče hodnotí úroveň bezpečnostních kompetencí dětí z vybraného výzkumného vzorku?

Druhá výzkumná otázka se zaměřuje na hodnocení bezpečnostních kompetencí předškolních dětí z pohledu rodičů. Zkoumá, jak rodiče vnímají úroveň schopnosti svých dětí správně reagovat v rizikových situacích.

3. Jaké konkrétní situace považují rodiče a pedagogové za potenciálně nebezpečné pro děti z výzkumného vzorku?

Tato výzkumná otázka poskytuje prostor pro srovnání názorů rodičů a pedagogů na rizikové situace, čímž přímo souvisí s obsahem dotazníků a umožňuje vyhodnotit, které situace obě skupiny považují za nejvíce ohrožující bezpečnost dětí.

6 Metody výzkumu

Empirická část této práce byla realizována s přispěním kvantitativního výzkumu za využití dotazníkové metody, která umožňuje získat a analyzovat strukturované odpovědi od většího množství respondentů (Chráška, 2007). Pro potřeby výzkumu byly vytvořeny dva typy dotazníků – jeden pro rodiče a druhý pro pedagogy dětí předškolního věku. Oba dotazníky obsahovaly 10 otázek, přičemž většina z nich byla uzavřeného typu. Uzavřené otázky byly voleny s cílem získat data, která lze snadno kvantifikovat a porovnat mezi jednotlivými respondenty. Kromě uzavřených položek obsahoval každý dotazník také jednu otevřenou otázku, která respondentům poskytla prostor pro vyjádření vlastních názorů.

Výzkum je založen na statistické deskripci, což znamená, že se zaměřuje na popis současného stavu hodnocení bezpečnostních kompetencí dětí předškolního věku ze strany rodičů a pedagogů bez hlubšího zkoumání změn v čase nebo kauzálních vztahů. Tento přístup umožňuje vytvořit ucelený přehled o vnímání bezpečnostních dovedností dětí v daném časovém okamžiku a zachytit rozdíly či podobnosti v názorech obou skupin respondentů.

Distribuce dotazníků probíhala elektronicky. Dotazníky byly zaslány e-mailem do vybraných mateřských škol na Strakonicku, které zajistily jejich doručení cílovým respondentům – rodičům a pedagogům. Tato forma distribuce byla zvolena s ohledem na efektivitu a přístupnost pro respondenty, čímž se zvýšila pravděpodobnost návratnosti odpovědí.

6.1 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek byl vybrán na základě dostupnosti respondentů ve vybraných mateřských školách na Strakonicku, čímž byla zajištěna relevance odpovědí v dané lokalitě. Přestože vzorek neobsahuje všechny rodiče a pedagogy v regionu, zajišťuje přiměřenou

reprezentativnost pro danou populaci díky účasti osob s přímou zkušeností s bezpečnostními kompetencemi dětí. Do výzkumu byly zařazeny mateřské školy z oblasti Strakonice, konkrétně sedm mateřských škol, které byly vybrány z důvodu jejich geografického umístění a ochoty zúčastnit se výzkumu.

První mateřská škola se nachází v klidné městské části v těsné blízkosti přírody a sportovních areálů. Okolní prostředí nabízí bohaté příležitosti k realizaci vzdělávacích aktivit zaměřených na rozvoj bezpečnostních dovedností. Mateřská škola disponuje kapacitou přibližně 110 dětí, které jsou vzdělávány ve čtyřech heterogenních třídách.

Druhá mateřská škola je situována v centrální části města, avšak v oblasti s nízkou intenzitou dopravy. Tato lokalita zajišťuje bezpečné prostředí nejen v areálu školy, ale i v jejím okolí. Kapacita zařízení činí přibližně 90 dětí, přičemž všechny třídy jsou věkově homogenní.

Třetí zařízení se nachází v blízkosti městského parku, který představuje významný prvek pro environmentální vzdělávání a volnočasové aktivity. Bezprostřední poloha parku vyžaduje u dětí rozvoj specifických bezpečnostních návyků, zejména při pohybu v jeho okolí. Škola má kapacitu zhruba 95 dětí, které jsou rozděleny do homogenních tříd.

Další mateřská škola je situována na okraji města, kde se prolíná zástavba rodinných domů s přírodním prostředím. Tato kombinace poskytuje dětem pestrou škálu podnětů pro vzdělávací činnosti i každodenní pohybové aktivity. Kapacita zařízení je přibližně 130 dětí, rozdělených do pěti homogenních tříd.

Jedna z mateřských škol je lokalizována v hustě obydlené městské části. V blízkosti školního areálu se nachází rozsáhlé přírodní prostředí, které poskytuje ideální podmínky pro pravidelné vycházky a vzdělávací programy zaměřené na environmentální výchovu. Kapacita školy činí přibližně 100 dětí, vzdělávaných ve věkově homogenních třídách.

Součástí výzkumného vzorku jsou rovněž dvě mateřské školy z menších obcí v okolí města. Jedna z nich má kapacitu přibližně 60 dětí, rozdělených do dvou tříd s homogenním i heterogenním složením. Druhá škola disponuje kapacitou kolem 90 dětí a věkově homogenními třídami. Obě školy využívají klidné prostředí venkova k realizaci vzdělávacích aktivit a propojování dětí s přírodním okolím.

7 Vyhodnocení výzkumného šetření

Dotazníkové šetření bylo zaměřeno na získání názorů a zkušeností pedagogů mateřských škol i rodičů ohledně bezpečnostních kompetencí dětí v různých situacích na Strakonicku. Cílem bylo zjistit, jak pedagogové a rodiče vnímají připravenost dětí reagovat na potenciálně nebezpečné situace, identifikovat oblasti, kde děti vykazují nedostatky, a získat podklady pro návrhy preventivních a výchovně-vzdělávacích opatření.

V této kapitole budou systematicky prezentovány výsledky dotazníkového šetření, doplněné jejich interpretací. Výsledky budou uspořádány podle tematických okruhů, které reflektují konkrétní situace zahrnuté v dotazníku, jednotlivé otázky budou analyzovány samostatně. Pro vyhodnocení odpovědí bude jako klíčový statistický ukazatel zvolen medián, který poskytuje reprezentativní hodnotu odpovědí a eliminuje vliv extrémních hodnot. Tento přístup zajišťuje objektivnější a přesnější interpretaci výsledků, a to zejména tam, kde se rozložení odpovědí respondentů výrazně liší.

7.1 Vyhodnocení dotazníku pro pedagogy

První otázka byla zaměřena na identifikaci základních demografických údajů respondentů, konkrétně jejich pohlaví. Výsledky ukazují, že všichni respondenti (53 respondentů = 100 %) jsou ženy. Tento výsledek odráží genderové složení pedagogických pracovníků v mateřských školách na Strakonicku, kde převládají ženy.

Skutečnost, že respondenty tvoří výhradně ženy, potvrzuje dominantní postavení žen v oblasti předškolního vzdělávání. Při interpretaci dalších výsledků je však důležité mít na paměti, že zjištění reflektují výhradně ženský pohled na hodnocené oblasti. To může ovlivnit vnímání určitých témat nebo přístupů k hodnocení bezpečnostních kompetencí dětí.

Otázka číslo 2: „*Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?*“

Tabulka 1: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů (vlastní šetření)

Nejvyšší dosažené vzdělání	Počet respondentů	Procentuální zastoupení (%)
Střední vzdělání (s maturitou / bez maturity, odborné i neoborné)	32	60,4

Vysokoškolské vzdělání – bakalářský titul	16	30,2
Vysokoškolské vzdělání – magisterský titul nebo vyšší	4	7,5
Vyšší odborné vzdělání	1	1,9

Z tabulky je zřejmé, že největší část respondentů (32 osob, tj. 60,4 %) tvoří pedagogové se středoškolským vzděláním. Dále 30,2 % respondentů dosáhlo bakalářského vysokoškolského vzdělání, což naznačuje rostoucí trend terciárního vzdělání mezi pedagogy. Pouze 4, tj. 7,5 % respondentů získalo magisterský titul nebo vyšší, což je nejnižší zastoupená kategorie mezi vysokoškolsky vzdělanými pedagogy. Jediný respondent uvedl dosažení vyššího odborného vzdělání, což tvoří přibližně 1,9 % vzorku.

Struktura vzdělání respondentů odpovídá běžným kvalifikačním požadavkům na pedagogy v mateřských školách, kde je střední odborné vzdělání minimálním požadavkem. Výraznější podíl respondentů s vysokoškolským vzděláním však poukazuje na trend zvyšující se profesionalizace oboru, což může mít pozitivní dopad na kvalitu předškolního vzdělávání.

Otázka číslo 3: „*Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?*“

Tabulka 2: *Délka praxe respondentů (vlastní šetření)*

Délka praxe v MŠ	Počet respondentů	Procentuální zastoupení (%)
16–20 let	13	24,5
21 a více let	11	20,8
6–10 let	10	18,9
3–5 let	8	15,1
11–15 let	6	11,3
0–2 roky	5	9,4

Výsledky třetí otázky ukazují rozmanité rozložení délky praxe respondentů v mateřských školách na Strakonicku. Největší podíl tvoří pedagogové s praxí v rozmezí 16–20 let (24,5 %), což představuje 13 respondentů. Druhou nejpočetnější skupinou jsou pedagogové s praxí 21 a více let (20,8 %, tj. 11 respondentů). Tyto dvě kategorie dohromady zahrnují téměř polovinu všech respondentů (45,3 %), což poukazuje na výrazné zastoupení zkušených pedagogů v tomto vzorku. Pedagogové s praxí 6–10 let tvoří 18,9 % (10 respondentů), což naznačuje stabilní skupinu středně zkušených pracovníků. Kategorie s kratší praxí, konkrétně 3–5 let, zahrnuje 15,1 % respondentů (osm osob), zatímco nejmenší zastoupení mají pedagogové s praxí 11–15 let, kteří tvoří 11,32 % (šest osob).

Analýza dat ukazuje, že většina pedagogů v mateřských školách disponuje značnou délkou praxe. Celkem 45,3 % respondentů, tedy 24 osob, má více než 15leté zkušenosti, což odráží stabilitu a zkušenosti pedagogů této skupiny. Přítomnost pedagogů s kratší praxí (0–5 let) však naznačuje, že obor obohacuje i nová generace pracovníků, která může přinášet moderní přístupy do vzdělávací praxe. Výrazné zastoupení zkušených pedagogů je z hlediska výzkumu významné, neboť jejich dlouhodobé působení v oboru umožňuje hlubší vhled do problematiky hodnocení bezpečnostních kompetencí dětí, což zvyšuje důvěryhodnost získaných výsledků.

Otázka číslo 4: „*Jak hodnotíte celkové bezpečnostní kompetence dětí ve Vaší třídě?*“

Tabulka 3: *Hodnocení bezpečnostních kompetencí dětí ve třídě (vlastní šetření)*

Věk dětí	Medián hodnocení
2 roky	Absence bezpečnostních kompetencí (děti nemají povědomí o bezpečnosti)
3 roky	Minimální bezpečnostní povědomí (děti vykazují minimální povědomí o bezpečnostních pravidlech)
4 roky	Základní bezpečnostní dovednosti (děti projevují základní povědomí o různých aspektech bezpečnosti)

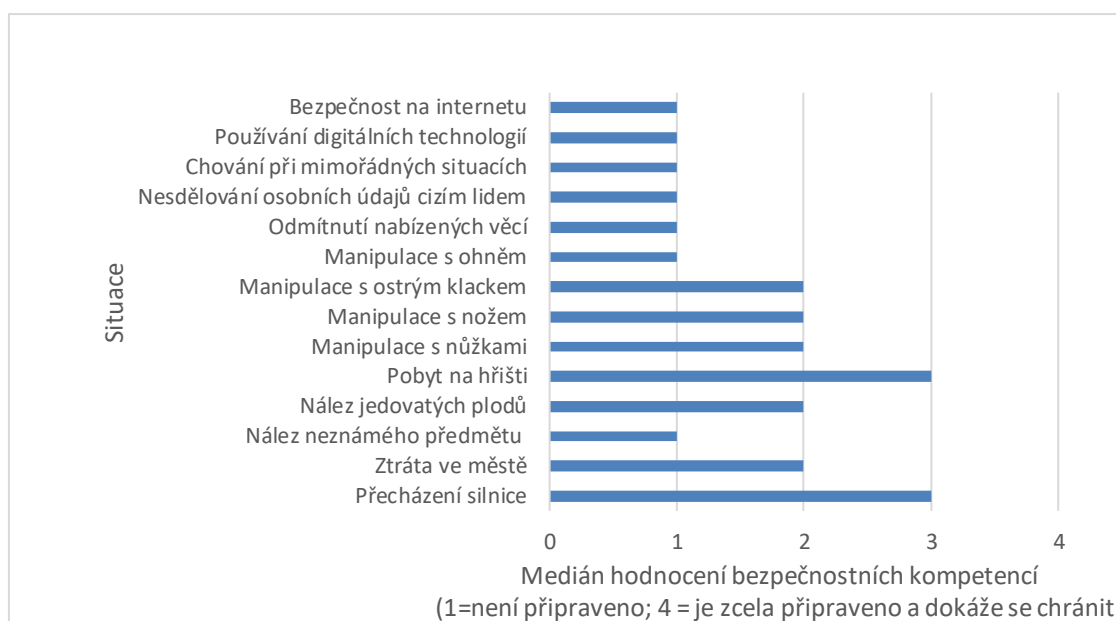
5 let	Základní bezpečnostní dovednosti (děti projevují základní povědomí o různých aspektech bezpečnosti)
6/7 let	Rozvinuté bezpečnostní kompetence (děti mají dobře rozvinuté povědomí o různých aspektech bezpečnosti)

Výsledky hodnocení bezpečnostních kompetencí dětí podle věku ukazují na systematický a postupný rozvoj těchto dovedností. U nejmladší skupiny dětí ve věku dvou let byla identifikována absence bezpečnostních kompetencí, což je v souladu s jejich vývojovým stadiem. V tomto věku děti ještě nejsou schopny rozpoznat rizikové situace ani na ně adekvátně reagovat, což podtrhuje důležitost začlenění základního bezpečnostního povědomí již od raného věku. U dětí ve věku tří let bylo hodnocení posunuto na úroveň minimálního bezpečnostního povědomí. Tříleté děti vykazují počáteční známky chápání pravidel bezpečného chování, i když jejich schopnosti zůstávají omezené. Ve věku čtyř let děti dosahují úrovně základních bezpečnostních dovedností, což svědčí o pokroku v osvojování bezpečnostního povědomí a schopnosti adekvátně reagovat na základní rizika. Pětileté děti nadále vykazují základní bezpečnostní dovednosti, přičemž se objevují první náznaky rozvinutějších kompetencí u některých jedinců. To naznačuje, že v tomto věku dochází k upevňování dovedností a k jejich případnému rozšíření. Nejstarší skupina dětí ve věku šesti až sedmi let byla hodnocena na úrovni rozvinutých bezpečnostních kompetencí. Tyto děti mají dobře rozvinuté povědomí o různých aspektech bezpečnosti a dovedou samostatně reagovat i na složitější rizikové situace.

Hodnocení bezpečnostních kompetencí dětí podle věku ukazuje na jasnou progresi těchto dovedností s přibývajícím věkem. Zatímco dvouleté děti teprve začínají získávat povědomí o bezpečnosti, tříleté děti již projevují minimální znalosti, které se dále rozvíjejí a upevňují u čtyřletých a pětiletých dětí. Nejstarší děti ve věku šesti až sedmi let vykazují nejvyšší úroveň bezpečnostních kompetencí, což potvrzuje efektivitu předškolního vzdělávání a cíleného rozvoje bezpečnostního povědomí. Tyto výsledky podtrhují význam systematického vzdělávání zaměřeného na bezpečnost a roli pedagogů v přípravě dětí na zvládnání každodenních situací.

Otázka číslo 5: „Do jaké míry dokážou v současnosti děti ve Vaší třídě reagovat bezpečnostně správně v daných situacích?“

Graf 1: Hodnocení bezpečnostních kompetencí dětí ve třídě v konkrétní situaci (vlastní šetření)



Hodnocení bezpečnostních kompetencí dětí v různých situacích ukazuje rozdílné úrovně jejich připravenosti. Nejvyšší úroveň připravenosti děti vykazují v situacích, se kterými se běžně setkávají. Například při přecházení silnice byly děti hodnoceny jako spíše připravené, což naznačuje jejich povědomí o pravidlech bezpečnosti v dopravním prostředí. Podobně i během pobytu na hřišti byla připravenost dětí hodnocena pozitivně, což může být způsobeno častým osvojováním si těchto situací a jejich přirozeným zařazením do každodenních aktivit.

Děti vykazují spíše připravenost i při manipulaci s běžnými nástroji, jako jsou nůžky, což je výsledek pravidelného nácviku v rámci vzdělávacích programů mateřských škol. Naopak manipulace s méně běžnými předměty, například s nožem nebo ostrým klackem, ukazuje smíšené výsledky. Zatímco při manipulaci s ostrým klackem byly děti hodnoceny jako spíše připravené, při manipulaci s nožem byla jejich připravenost hodnocena spíše jako nízká, což odpovídá tomu, že s těmito situacemi nejsou běžně konfrontovány.

Nižší úroveň připravenosti se projevila v situacích, které vyžadují schopnost rozpoznání rizika a adekvátní reakce. Například při nález neznámého předmětu nebo jedovatých plodů byla připravenost hodnocena převážně jako spíše nízká, což poukazuje na potřebu cílené

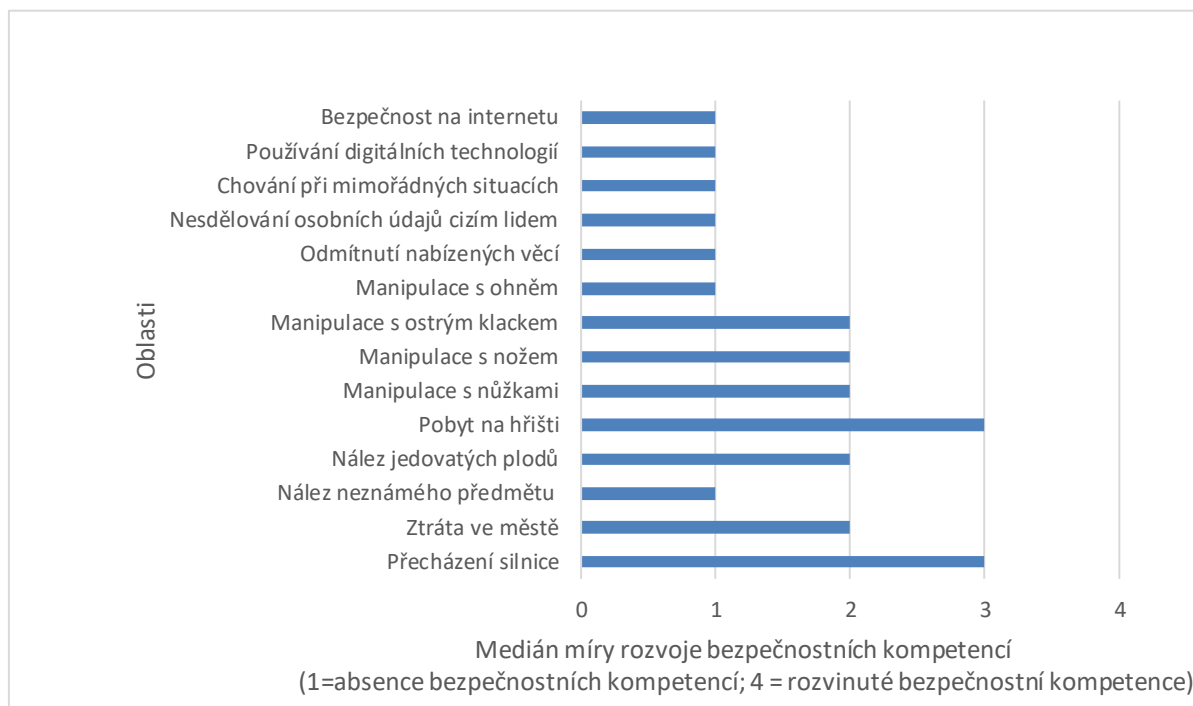
edukace v této oblasti. Podobné výsledky byly zjištěny i při hodnocení chování dětí v méně obvyklých situacích, jako jsou manipulace s ohněm nebo reakce na mimořádné situace (např. požár, záplavy). Tyto situace byly hodnoceny jako nízká připravenost, což odráží nedostatek praktického nácviku těchto dovedností.

Znepokojivé výsledky byly zaznamenány v oblasti interakcí s cizími lidmi, kde děti vykazují nízkou připravenost při odmítání nabízených věcí a nesdělování osobních údajů. To naznačuje nedostatečné porozumění abstraktním rizikům spojeným s těmito situacemi. Největší nedostatky se však objevily v oblastech souvisejících s moderními technologiemi. Děti byly hodnoceny jako spíše nepřipravené při používání digitálních technologií a jejich bezpečnosti na internetu, což poukazuje na nutnost systematictějšího vzdělávání v této oblasti, která nabývá na významu.

Celkově výsledky ukazují, že děti jsou nejlépe připraveny na situace, které jsou součástí jejich běžných aktivit, zatímco v méně obvyklých nebo složitějších situacích jejich připravenost klesá. Tyto závěry zdůrazňují nutnost zaměřit se ve vzdělávacích programech na oblasti, kde děti vykazují největší nedostatky, a to především na rizika spojená s interakcí s cizími lidmi, mimořádné situace a bezpečné využívání moderních technologií.

Otázka číslo 6 zněla: *„Nakolik přišly děti (aktuální obsazenost třídy) z rodiny již s rozvinutými kompetencemi v následujících oblastech?“*

Graf 2: Míra rozvinutých bezpečnostních kompetencí dětí z rodinného prostředí (vlastní šetření)



Analýza výsledků ukazuje, že děti vstupující do mateřské školy vykazují různou úroveň bezpečnostních kompetencí, které byly rozvíjeny v rodinném prostředí. Nejvyšší úroveň rozvinutých dovedností byla identifikována v oblastech, jež jsou běžnou součástí každodenního života rodin. Typickými příklady jsou přecházení silnice nebo pobyt na hřišti, kde většina dětí projevuje základní povědomí o bezpečnostních pravidlech. Tento výsledek reflektuje časté vystavování těmto situacím v rodinném prostředí, což poskytuje dětem příležitosti osvojit si potřebné dovednosti již před vstupem do mateřské školy.

Naopak v oblasti manipulace s předměty, jako jsou nůžky, dosahují děti spíše základní či minimální úrovně bezpečnostního povědomí. To může být ovlivněno omezováním rodičů, kteří omezují dětem přístup k těmto nástrojům, aby předešli možným rizikům. V oblastech zahrnujících manipulaci s rizikovými objekty, jako jsou nůž, ostrý klacek či neznámý předmět, byly zjištěny nízké hodnoty mediánů, což poukazuje na nedostatek praktických zkušeností dětí s těmito situacemi. Podobný trend byl pozorován u dovedností spojených s mimořádnými situacemi, například s požáry nebo záplavami. Tyto situace netvoří běžnou součást rodinného života, což omezuje příležitosti k jejich nácviku.

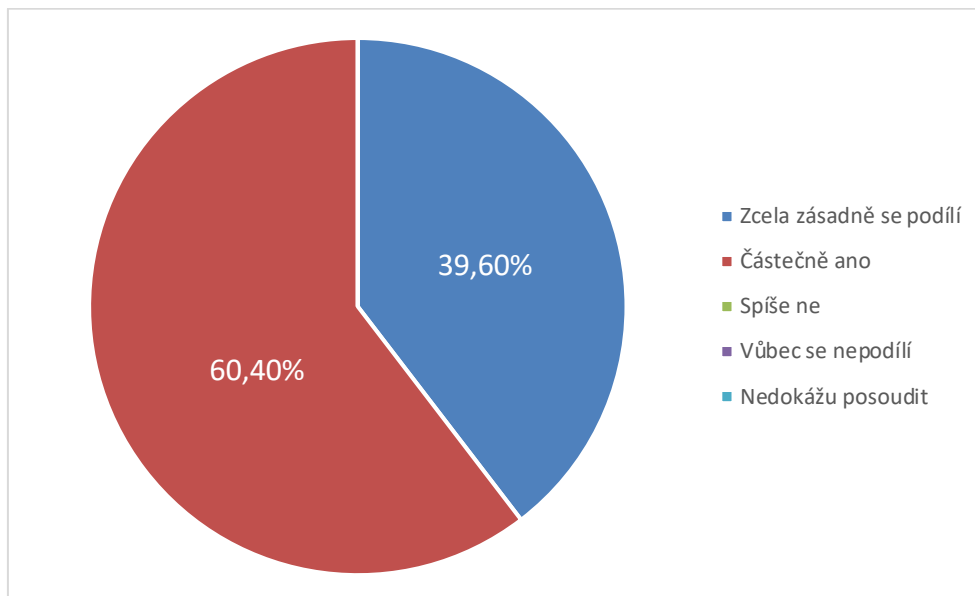
Specifickým případem je oblast nálezů jedovatých plodů, kde většina dětí vykazuje pouze minimální znalosti ohledně rizik spojených s konzumací neznámých plodů. Tento výsledek poukazuje na potřebu cíleného vzdělávání zaměřeného na rozvoj povědomí o nebezpečných situacích a prevenci. Podobně nízké hodnoty mediánů byly zaznamenány i v oblastech používání digitálních technologií a bezpečnosti na internetu. Tyto výsledky naznačují, že děti přicházejí do mateřské školy bez základního povědomí o pravidlech bezpečného užívání technologií, což lze přisoudit jejich nízkému věku a absenci systematické edukace v rodinách.

Kompetence zaměřené na prevenci rizikového chování, jako jsou odmítnutí nabízených věcí (sladkosti, hračky) a nesdělování osobních údajů (jméno, adresa bydliště), vykazují velmi nízké hodnoty mediánů. Tento výsledek poukazuje na nedostatečný důraz kladený na rozvoj těchto dovedností v rodinách, což představuje významné riziko. Tuto oblast je proto nezbytné posílit jak v rodinném prostředí, tak v rámci vzdělávacích aktivit mateřských škol. V některých specifických situacích, jako jsou manipulace s ohněm či chování v mimořádných situacích, pedagogové často uvádějí odpověď „*Nemohu posoudit*“. To naznačuje, že děti se s těmito situacemi neseškávají, nebo že pedagogové nemají dostatečné informace o schopnostech dětí.

Data naznačují, že děti mají nejvíce rozvinuté bezpečnostní kompetence v oblastech, které jsou součástí běžného rodinného života, jako například přecházení silnice nebo pobyt na hřišti. Naopak rizikové situace, nebezpečné objekty a moderní technologie představují oblasti s nižší mírou rozvoje bezpečnostních kompetencí, které vyžadují větší pozornost a cílenou výchovu jak ze strany rodičů, tak pedagogů. Tyto oblasti by měly být prioritou v rámci dalšího vzdělávání dětí.

Otázka číslo 7 zkoumala, do jaké míry mateřská škola ovlivňuje připravenost dětí na ochranu před nebezpečím a zvládání rizikových situací.

Graf 3: Vliv mateřské školy na připravenost dětí k ochraně před riziky (vlastní šetření)



Analýza odpovědí na otázku, do jaké míry mateřská škola ovlivňuje připravenost dětí na ochranu před nebezpečím a riziky, ukazuje, že respondenti jednoznačně vnímají pozitivní roli mateřské školy v této oblasti. Nejčastěji volené odpovědi byly „Částečně ano“ (32 dotazovaných, tj. 60,4 %) a „Zcela zásadně se podílí“ (21 dotazovaných, tj. 39,6 %). Zajímavým a pozitivním zjištěním je skutečnost, že žádný z respondentů neoznačil možnosti „Spíše ne“, „Vůbec se nepodílí“ ani „Nedokážu posoudit“. Tento fakt podtrhuje důvěru v mateřskou školu jako instituci, která významně přispívá k rozvoji bezpečnostních kompetencí dětí.

Celkové výsledky tak poukazují na vnímání mateřské školy jako klíčového činitele v oblasti bezpečnosti, prevence, rizikového chování a ochrany dětí před nebezpečím.

Otázka číslo 8 se zaměřila na frekvenci komunikace mezi pedagogy a rodiči na témata související s bezpečností a ochranou zdraví.

Tabulka 4: Frekvence komunikace mezi pedagogem a rodičem (vlastní šetření)

Téma komunikace	Medián frekvence komunikace
Nemoc	2× týdně
Dodržování pravidel	Každý den

Pobyt venku	Každý den
Manipulace s nebezpečnými předměty (např. nůžky, nůž, ...)	1× za měsíc
Komunikace s cizími lidmi	2× za rok

Komunikace mezi pedagogy a rodiči v mateřských školách se vyznačuje různou frekvencí podle komunikovaného obsahu. Nejčastějším obsahem interakce podle analýzy hodnot z osmé otázky jsou témata „*Dodržování pravidel*“ a „*Pobyt venku*“, komunikace probíhá na denní bázi. Tato témata jsou nedílnou součástí každodenního provozu mateřských škol a vyžadují častou i pravidelnou komunikaci s rodiči. Méně častá komunikace byla zaznamenána u tématu „*Nemoc*“, kde medián odpovědí odpovídá frekvenci dvakrát týdně. To naznačuje, že toto téma je součástí pravidelné, nikoli však každodenní výměny informací. Další témata, například „*Manipulace s nebezpečnými předměty*“, vykazují občasnou komunikaci, s mediánem jednou měsíčně. Tento výsledek poukazuje na to, že se jedná o specifické otázky, které jsou řešeny především při konkrétních situacích. Nejméně častá komunikace probíhá v souvislosti s tématem „*Komunikace s cizími lidmi*“, kde medián dvakrát ročně ukazuje, že se jedná o méně naléhavou záležitost.

Celkově frekvence komunikace mezi pedagogy a rodiči reflektuje významnost a aktuálnost jednotlivých témat, přičemž nejvyšší prioritou je přikládána každodenním činnostem mateřské školy.

Otázka číslo 9 byla zaměřena na identifikaci specifických charakteristik lokality mateřské školy, které mohou mít pozitivní nebo negativní vliv na bezpečnost dětí.

Tabulka 5: Charakteristika specifík lokality mateřské školy (vlastní šetření)

Charakteristika lokality	Medián vlivu
Geografické umístění (poloha regionu, klima, vodstvo, vegetace)	Pozitivní vliv
Přírodní nebezpečí (např. povodně, požár)	Žádný vliv

Multikulturalita (přítomnost národnostních menšin, pořádané kulturní akce)	Žádný vliv
Průmyslový region	Žádný vliv
Rostoucí turismus v regionu	Žádný vliv
Dopravní bezpečnost (křižovatka důležitých dopravních tahů)	Negativní vliv
Kriminalita (krádeže, násilí)	Negativní vliv

Na základě analýzy odpovědí na otázku „*Které specifické charakteristiky lokality Vaší mateřské školy mají pozitivní či negativní vliv na bezpečnost dětí?*“ lze identifikovat rozdíly ve vnímání jednotlivých faktorů ovlivňujících bezpečnost dětí.

Geografické umístění mateřských škol bylo hodnoceno převážně jako pozitivní vliv. Tento výsledek naznačuje, že přírodní podmínky, mimo jiné poloha regionu, klima, vodstvo a vegetace, jsou vnímány jako přínosné pro bezpečnostní prostředí dětí.

Naopak charakteristiky jako přírodní nebezpečí (např. povodně či požáry), multikulturalita (přítomnost národnostních menšin, kulturní akce), průmyslový region a rostoucí turismus v regionu byly většinou označeny jako mající žádný vliv na bezpečnost dětí. Tyto výsledky ukazují, že respondenti nepovažují tyto faktory za podstatné pro vytváření rizikového nebo ochranného prostředí v lokalitě mateřských škol.

Za negativní vliv byla nejčastěji označována dopravní bezpečnost, zejména pokud se mateřská škola nachází v blízkosti křižovatek důležitých dopravních tahů. Podobně kriminalita (krádeže, násilí) byla hodnocena jako negativní faktor, což naznačuje obavy respondentů z potenciálního rizika vyplývajícího z bezpečnostní situace v okolí školy.

Celkově výsledky ukazují, že pozitivní hodnocení je spojováno především s přírodními a geografickými podmínkami lokality, zatímco obavy o bezpečnost se soustřeďují na faktory spojené s dopravou a kriminalitou. Tyto oblasti by mohly být zohledněny při plánování opatření ke zvýšení bezpečnosti dětí v mateřských školách.

Otázka číslo 10, poslední v pořadí, byla otevřená a zaměřila se na možnosti zlepšení bezpečnostní situace dětí v lokalitě mateřské školy. Konkrétně zněla takto: „*Jak by mohla být zlepšena bezpečnostní situace dětí v lokalitě Vaší mateřské školy?*“

Z odpovědí respondentů vyplývá, že většina hodnotí lokalitu mateřské školy jako bezpečnou. Často se objevují návrhy na zlepšení dopravní infrastruktury, zejména v okolí mateřské školy. Mezi nejčastěji zmiňované změny patří vybudování semaforů na frekventovaných silnicích, rozšíření či opravy stávajících chodníků, zřízení více přechodů pro chodce a zpomalovačů rychlosti v okolí. Někteří z dotazovaných navrhli také vytvoření obchvatu obce. Další návrhy se týkají zlepšení podmínek pro parkování v blízkosti mateřské školy, což by mohlo zvýšit bezpečnost dětí při příchodu a odchodu.

Respondenti rovněž zdůraznili potřebu zvyšování povědomí o bezpečnosti prostřednictvím školení pedagogů, seminářů pro rodiče a vzdělávacích materiálů. Někteří navrhli větší zapojení městské policie, například frekventovanější pohyb strážníků v parcích nebo dohled nad problematickými osobami v blízkosti mateřské školy.

Významná část odpovědí kladla důraz na vzdělávání dětí, pravidelné opakování bezpečnostních pravidel a větší diskusi o těchto tématech. I když mnoho respondentů uvedlo, že lokalita je bezpečná, opakovaně se objevovaly návrhy na cílená opatření ke zvýšení bezpečnosti, zejména v oblasti dopravy a prevence rizik.

7.2 Vyhodnocení dotazníku pro rodiče

První otázka dotazníku zjišťovala pohlaví respondentů. Z celkového počtu 77 odpovědí všichni dotazovaní uvedli, že jsou ženy (100 %). Tento výsledek naznačuje, že do dotazníkového šetření se zapojily výhradně matky, což může být způsobeno jejich častější aktivitou v otázkách týkajících se vzdělávání a bezpečnosti dětí.

Tabulka 6: Nejvyšší dosažené vzdělání rodičů (vlastní šetření)

Nejvyšší dosažené vzdělání	Počet respondentů	Procentuální zastoupení (%)
Střední vzdělání (s maturitou / bez maturity, odborné i neodborné)	36	46,8

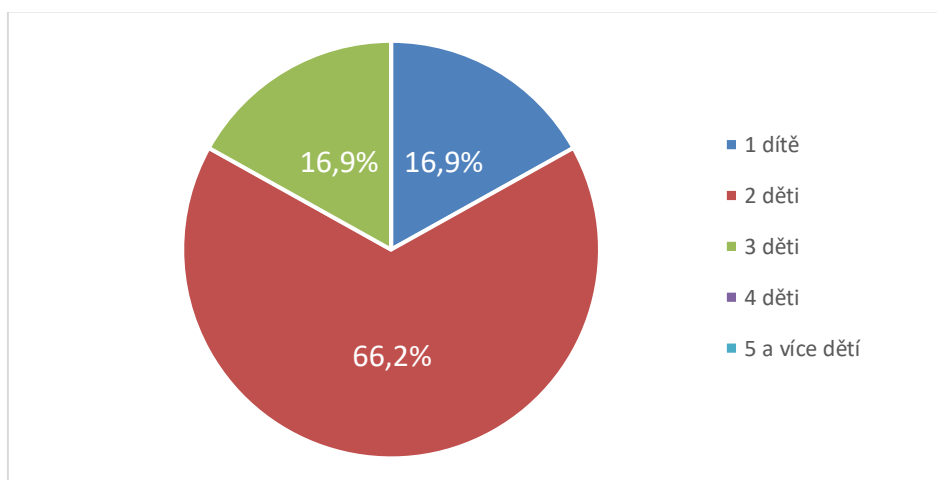
Vyšší odborné vzdělání	9	11,7
Vysokoškolské vzdělání – bakalářský titul	6	7,8
Vysokoškolské vzdělání – magisterský titul nebo vyšší	26	33,8

Tabulka ukazuje strukturu dosaženého vzdělání respondentů dotazníkového šetření. Největší podíl (46,8 %) připadá na rodiče se středním vzděláním. Druhou nejpočetnější skupinu tvoří rodiče s vysokoškolským vzděláním, konkrétně s magisterským titulem nebo vyšším (33,8 %), což naznačuje nadprůměrné zastoupení vysokoškolsky vzdělaných jedinců ve vzorku. Rodiče s vyšším odborným vzděláním tvoří 11,7 %, zatímco nejmenší skupinu představují rodiče s bakalářským vzděláním (8,5 %).

Tyto výsledky naznačují, že rodiče zapojení do šetření vykazují pestrou vzdělanostní strukturu, přičemž významný podíl vysokoškolsky vzdělaných respondentů může ovlivnit jejich postoje a názory v dalších částech dotazníku. Vyšší vzdělání rodičů bývá často spojováno s větší angažovaností v otázkách výchovy a vzdělávání dětí, což by mohlo hrát roli v jejich pohledu na bezpečnostní kompetence dětí.

Třetí otázkou v dotazníku bylo zjištění počtu dětí v rodinách respondentů. Tato otázka měla za cíl získat základní přehled o velikosti rodin, protože počet dětí může mít vliv na rodičovské přístupy k výchově a vnímání bezpečnostních kompetencí dětí.

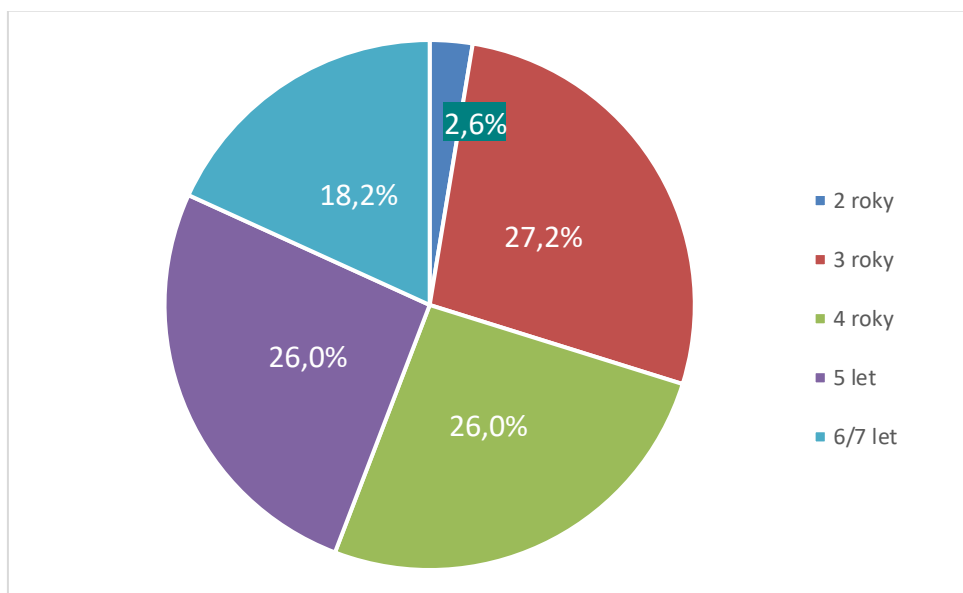
Graf 4: Počet dětí v rodině (vlastní šetření)



Na základě získaných odpovědí lze konstatovat, že nejpočetnější skupinu tvoří rodiny se dvěma dětmi (66,2 %, tedy 51 respondentů). Rodiny s jedním dítětem a rodiny se třemi dětmi jsou ve vzorku zastoupeny rovnoměrně, přičemž každá skupina představuje 16,9 %, tedy 13 respondentů.

Čtvrtá otázka se týkala věku předškolního dítěte.

Graf 5: Věk předškolního dítěte (vlastní šetření)



Věk dítěte je jedním z klíčových faktorů, které mohou významně ovlivnit výsledky výzkumu zaměřeného na rodičovské přístupy a hodnocení bezpečnostních kompetencí dětí. Předškolní období zahrnuje široké vývojové spektrum od dvou do šesti let, během kterého dochází k významným změnám v kognitivních, emocionálních i sociálních schopnostech dítěte. Tyto změny mohou mít vliv na vnímání i přístup rodičů k otázkám bezpečnosti.

Rodiče mladších dětí, tedy těch ve věku dvou až tří let, se často zaměřují na základní ochranu a péči, zatímco rodiče starších, ve věku pěti až šesti/sedmi let, kladou větší důraz na rozvoj samostatnosti a přípravu na školní docházku. Struktura vzorku v tomto výzkumu ukazuje, že největší podíl tvoří děti ve věku tří let (21 respondentů, tj. 27 %), následují děti ve věku čtyř a pěti let (shodně 26 %, tedy 20 respondentů). Děti ve věku šesti/sedmi let tvoří menší podíl (14 odpovědí, tj. 18,2 %) a dvouleté děti jsou zastoupeny minimálně (2 respondenti).

Toto věkové rozložení může ovlivnit výsledky, protože většina odpovědí rodičů pravděpodobně vychází ze zkušeností s dětmi ve věku tří až pěti let. Menší zastoupení dětí ve věku dvou a šesti let může mírně ovlivnit závěry výzkumu.

Otázka pátá: „*Jak hodnotíte bezpečnostní kompetence svého dítěte na dané škále?*“

Tabulka 7: *Hodnocení bezpečnostních kompetencí podle věku dítěte (vlastní šetření)*

Věk dětí	Medián hodnocení
2 roky	Minimální bezpečnostní povědomí (děti vykazují minimální povědomí o bezpečnostních pravidlech)
3 roky	Základní bezpečnostní dovednosti (děti projevují základní povědomí o různých aspektech bezpečnosti)
4 roky	Základní bezpečnostní dovednosti (děti projevují základní povědomí o různých aspektech bezpečnosti)
5 let	Základní bezpečnostní dovednosti (děti projevují základní povědomí o různých aspektech bezpečnosti)
6/7 let	Základní bezpečnostní dovednosti (děti projevují základní povědomí o různých aspektech bezpečnosti)

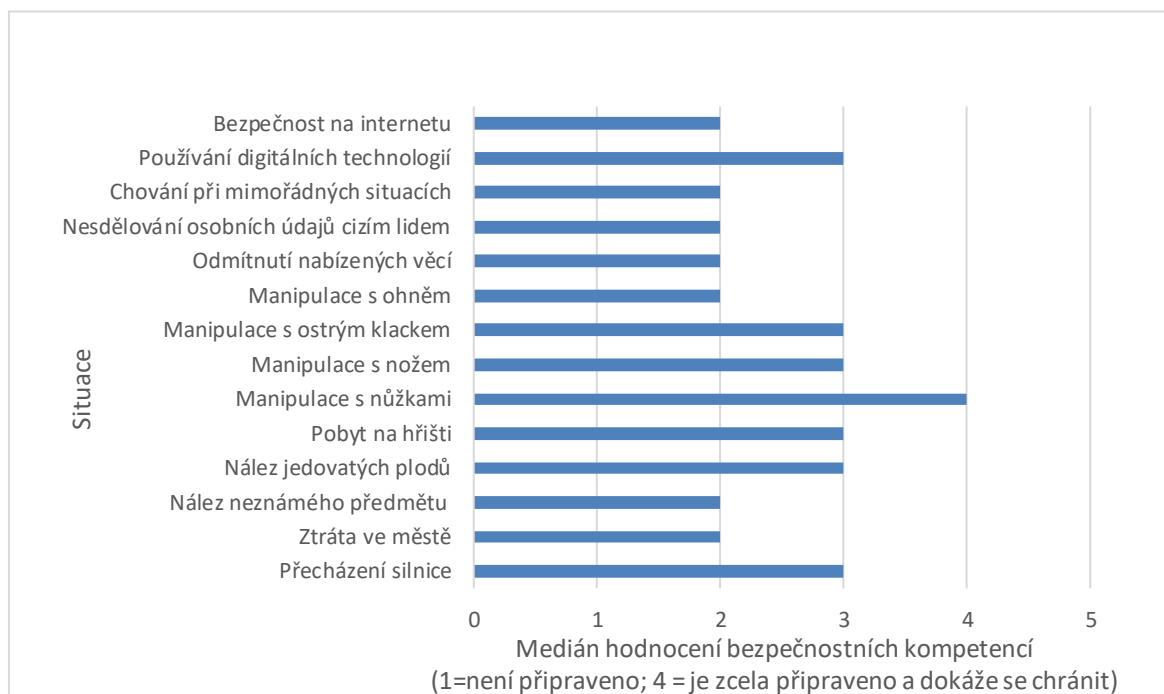
U dětí ve věku dvou let je medián na úrovni „*Minimální bezpečnostní povědomí*“, což odpovídá rané fázi vývoje, kdy si děti teprve začínají osvojovat základní bezpečnostní pravidla. Ve věku tří let se medián zvyšuje na úroveň „*Základní bezpečnostní dovednosti*“, což naznačuje, že většina dětí v tomto věku již začíná chápat základní aspekty bezpečnosti, jako jsou pravidla chování nebo rozpoznání rizik. Stejná úroveň mediánu přetrvává také u dětí ve věku čtyř, pěti a šesti/sedmi let, což naznačuje, že většina dětí má základní povědomí o bezpečnosti, ale jen menší část dosahuje vyšší úrovně rozvinutých bezpečnostních kompetencí.

Tento výsledek ukazuje, že u dětí ve věku dvou až šesti let je úroveň bezpečnostních kompetencí relativně stabilní, přičemž většina dětí dosahuje základní úrovně dovedností. Plně rozvinuté bezpečnostní kompetence se vyskytují pouze u menší části dětí, zejména

v pozdějším předškolním věku. Tyto poznatky mohou být užitečné při navrhování intervenčních programů zaměřených na rozvoj bezpečnostních kompetencí.

Šestá otázka se zaměřila na zjištění, do jaké míry dokáže dítě reagovat bezpečnostně správně v různých situacích.

Graf 6: Hodnocení bezpečnostních kompetencí dětí v konkrétní situaci (vlastní šetření)



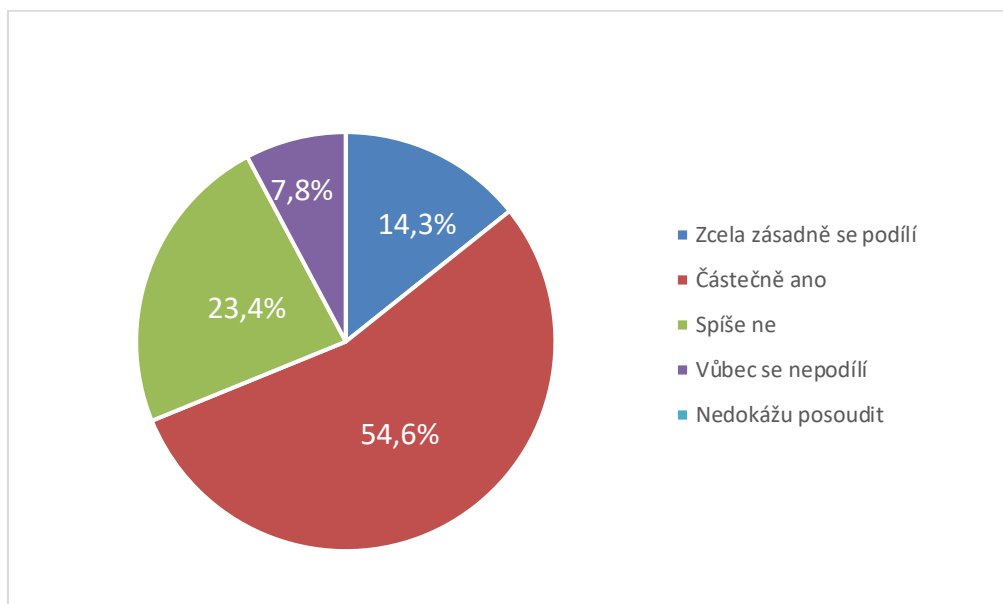
Nejvyšší úroveň bezpečnostních kompetencí byla zaznamenána u manipulace s nůžkami. Tato situace reflektuje běžné aktivity dětí, které bývají často pod dohledem dospělých, a naznačuje vysokou míru dovedností a samostatnosti v této oblasti. Střední úroveň připravenosti („je spíše připraveno“) byla zjištěna ve více situacích, jedná se například o přecházení silnice, nález jedovatých plodů, pobyt na hřišti, manipulaci s nožem, manipulaci s ostrým klackem a používání digitálních technologií. Tyto výsledky ukazují, že děti mají základní povědomí a dovednosti potřebné k bezpečnému jednání. Naopak nízká úroveň připravenosti („není spíše připraveno“) byla zaznamenána v situacích spojených s vyšším rizikem nebo méně častými událostmi. Patří sem například ztráta ve městě, nález neznámého předmětu (např. jehly z injekční stříkačky nebo rozbité lahve), manipulace s ohněm, odmítnutí nabízených věcí, nesdělování osobních údajů, chování v mimořádných situacích a bezpečnost na internetu. Tyto oblasti představují kritické body, které vyžadují intenzivnější pozornost. Zejména nízká připravenost dětí z hlediska bezpečnosti na internetu

a nesdělování osobních údajů je znepokojivá vzhledem k rostoucímu využívání digitálních technologií v každodenním životě. Chování dětí v mimořádných situacích, jako jsou požáry nebo záplavy, kde medián ukazuje na nedostatečnou úroveň připravenosti, zdůrazňuje potřebu praktických nácviků a vzdělávacích programů, které by pomohly dětem lépe se zorientovat a bezpečně jednat v krizových situacích.

Celkově lze říci, že děti vykazují přiměřenou míru připravenosti v každodenních situacích, které jsou běžnou součástí jejich života, ale nedostatečné dovednosti v oblastech spojených s vyšším rizikem nebo méně častými událostmi.

Sedmá otázka se zaměřila na hodnocení významu mateřské školy v procesu přípravy dětí na zvládnutí rizikových situací a ochranu před potenciálními nebezpečími.

Graf 7: Míra vlivu MŠ na připravenost dětí na ochranu před nebezpečím a riziky (vlastní šetření)



Výsledky ukazují, že většina respondentů (54,6 %, tj. 42 odpovědí) vnímá mateřskou školu jako instituci, která částečně ovlivňuje připravenost dětí na ochranu před nebezpečím a riziky. To naznačuje, že respondenti uznávají určitý vliv mateřských škol na rozvoj bezpečnostních kompetencí, avšak nepovažují je za zcela zásadní. Další významná skupina osmnácti respondentů (23,4 %) uvedla odpověď „Spíše ne“, což signalizuje jistou míru skepticismu ohledně vlivu mateřských škol v této oblasti. Pouze menší část dotazovaných (14,3 %, tedy 11 osob) vnímá vliv mateřských škol jako zcela zásadní, což může být důsledek rozdílů v přístupu jednotlivých zařízení k výchovně-vzdělávacímu procesu

v oblasti bezpečnostních kompetencí nebo odlišných očekávání rodičů. Naopak jen 7,8 % respondentů (šest odpovědí) zastává názor, že mateřská škola vůbec nepřispívá k připravenosti dětí. Tento nízký podíl naznačuje, že většina rodičů vnímá alespoň nějaký přínos mateřských škol v této oblasti.

Zjištěné výsledky ukazují, že mateřské školy jsou vnímány jako důležitý, ovšem nikoliv rozhodující prvek v přípravě dětí na rizikové situace.

Osmá otázka: „*Jak často probíhá komunikace s pedagogem Vašeho dítěte o vybraných tématech bezpečnosti a ochraně zdraví?*“

Tabulka 8: *Frekvence komunikace pedagog–rodič (vlastní šetření)*

Téma komunikace	Medián frekvence komunikace
Nemoc	1× za měsíc
Dodržování pravidel	2× týdně
Pobyt venku	2× týdně
Manipulace s nebezpečnými předměty (např. nůžky, nůž, ...)	1× za měsíc
Komunikace s cizími lidmi	2× za rok

Nejintenzivnější komunikace byla zaznamenána u témat dodržování pravidel a pobyt venku, kde medián odpovědí dosáhl „2× týdně“. Tato témata jsou klíčovou součástí každodenního režimu a vyžadují pravidelnou i důkladnou spolupráci mezi pedagogy a rodiči. U tématu nemoci byl medián odpovědí „1× za měsíc“. To naznačuje, že komunikace probíhá v závislosti na konkrétních situacích spojených se zdravotním stavem dítěte. Témata jako „*Manipulace s nebezpečnými předměty*“ vykazují spíše příležitostnou komunikaci, s mediánem jednou měsíčně. Tento výsledek naznačuje, že se jedná o specifické otázky, které bývají obvykle řešeny jen v případě potřeby nebo při konkrétních událostech. Téma „*Komunikace s cizími lidmi*“ vykazuje nejnižší frekvenci komunikace, přičemž medián dvakrát ročně ukazuje, že jde o méně prioritní otázku, která se řeší spíše výjimečně nebo ve specifických situacích.

Devátá otázka se soustředila na zjištění konkrétních regionálních charakteristik, které podle respondentů ovlivňují bezpečnost dětí, ať už pozitivně, či negativně.

Tabulka 9: *Vliv lokality mateřské školy na bezpečnost dětí (vlastní šetření)*

Charakteristika lokality	Medián vlivu
Geografické umístění (poloha regionu, klima, vodstvo, vegetace)	Pozitivní vliv
Přírodní nebezpečí (např. povodně, požár)	Žádný vliv
Multikulturalita (přítomnost národnostních menšin, pořádání kulturní akce)	Žádný vliv
Průmyslový region	Žádný vliv
Rostoucí turismus v regionu	Žádný vliv
Dopravní bezpečnost (křižovatka důležitých dopravních tahů)	Negativní vliv
Kriminalita (krádeže, násilí)	Negativní vliv

Geografické umístění regionu, včetně příznivého klimatu a přítomnosti přírodních prvků, je obecně vnímáno jako pozitivní faktor, což naznačuje, že tyto aspekty podporují bezpečné prostředí. Přírodní nebezpečí, například povodně nebo požáry, bývají většinou považována za méně častá rizika, a respondenti je proto nevnímají jako zásadní hrozbu.

Multikulturalita regionu a průmyslový charakter regionu jsou hodnoceny jako faktory, které na bezpečnost dětí nemají výrazný vliv. Rovněž rostoucí turismus v regionu je vnímán převážně neutrálně, přičemž pozitivní i negativní vlivy byly zastoupeny pouze okrajově.

Za největší rizika jsou považovány dopravní bezpečnost a kriminalita. Hustá doprava a přítomnost důležitých dopravních tahů představují negativní vliv na bezpečnost dětí, což poukazuje na potřebu zvýšené prevence v této oblasti. Podobně kriminalita, včetně krádeží a násilí, vyvolává obavy.

Desátá otázka byla otevřená a zaměřila se na možnosti zlepšení bezpečnostní situace dětí v okolí mateřské školy.

Mezi nejčastějšími návrhy na zlepšení bezpečnostní situace se objevuje zvýšení komunikace o bezpečnosti s dětmi, kdy respondenti navrhnou častější informování dětí a jejich vzdělávání v bezpečnostních tématech. Často se doporučují besedy, které by měly probíhat nejen v rámci mateřské školy, ale také ve spolupráci s odborníky, jako jsou policisté, hasiči nebo zdravotníci.

Další skupinou návrhů jsou opatření zaměřená na zajištění bezpečnosti dětí v okolí mateřské školy. Respondenti zdůraznili potřebu zlepšení dopravní situace, a to například rozšířením parkovacích míst nebo instalací kamerových systémů. Někteří navrhnou i omezení rychlosti na silnicích a důkladnější monitoring vchodu do mateřské školy, což by mělo snížit rizika spojená s nebezpečnými situacemi při příchodu a odchodu dětí ze školy. Obavy také směřují k sociálním problémům, souvisejícím zejména s bezdomovectvím a drogovou kriminalitou, které mohou ovlivnit bezpečnost dětí. Respondenti navrhnou vyřešení těchto problémů v rámci širší městské politiky.

Některé odpovědi vyjadřují nejistotu, jakými konkrétními kroky zlepšit bezpečnostní situaci, a uvádějí, že stávající opatření jsou dostatečná. Vzácně se objevují názory, že není potřeba žádné konkrétní opatření.

7.3 Vyhodnocení výzkumných otázek

1. Jak pedagogové hodnotí úroveň bezpečnostních kompetencí dětí z vybraného výzkumného vzorku?

Na základě analýzy dat získaných dotazníkovým šetřením lze konstatovat, že pedagogové z výzkumného vzorku hodnotí úroveň bezpečnostních kompetencí dětí předškolního věku jako nerovnoměrnou, přičemž některé oblasti jsou hodnoceny jako dostatečně rozvinuté, zatímco jiné vykazují výrazné nedostatky. Nejvyšší úroveň bezpečnostních kompetencí byla zjištěna v oblastech, které patří mezi běžné součásti každodenního života, například dodržování pravidel při pobytu na hřišti nebo při přecházení silnice. Tyto dovednosti pedagogové vnímají jako dobře rozvinuté, což souvisí s častým vystavováním dětí těmto situacím jak v domácím prostředí, tak v mateřské škole. Naopak dovednosti týkající se méně obvyklých nebo rizikovějších situací, jako jsou manipulace s nebezpečnými předměty, chování při mimořádných událostech (například při požáru či povodni) nebo komunikace

s cizími lidmi, byly hodnoceny jako méně rozvinuté. Děti v těchto oblastech vykazují spíše minimální povědomí o pravidlech bezpečného chování. Největší nedostatky byly identifikovány v oblastech zahrnujících moderní technologie a digitální bezpečnost. Děti nemají žádné nebo jen velmi omezené znalosti týkající se bezpečného používání digitálních technologií, což může být způsobeno nízkým věkem, ale také nedostatečnou systematickou edukací v rodině i mateřské škole.

Celkově pedagogové hodnotí úroveň bezpečnostních kompetencí dětí jako částečně rozvinutou, přičemž upozorňují na rozdíly mezi jednotlivými oblastmi. Běžné každodenní situace jsou zvládnuty lépe, zatímco méně časté a specializované dovednosti vyžadují větší pozornost. Z těchto výsledků vyplývá potřeba cílenější edukace zaměřené na rizikové situace a digitální bezpečnost, což by mohlo přispět ke komplexnímu rozvoji bezpečnostních kompetencí a zvýšit celkovou připravenost dětí na rizikové situace.

2. Jak rodiče hodnotí úroveň bezpečnostních kompetencí dětí z vybraného výzkumného vzorku?

Výsledky dotazníkového šetření ukazují, že rodiče hodnotí bezpečnostní kompetence svých dětí různě, a to v závislosti na věkových skupinách a konkrétních situacích. U mladších dětí je hodnocení bezpečnostních kompetencí na základní úrovni, kdy děti teprve začínají vnímat a osvojovat si základní bezpečnostní pravidla. S přibývajícím věkem se zvyšuje úroveň bezpečnostního povědomí a dovedností, přičemž většina dětí dosahuje základní úrovně kompetencí v běžných, každodenních situacích. V některých oblastech, například při manipulaci s nůžkami, byly děti hodnoceny jako relativně dobře připravené, což naznačuje, že v situacích, kde je podporována jejich činnost, vykazují lepší schopnost reagovat na potenciální rizika. V situacích, jako jsou přecházení silnice nebo používání digitálních technologií, byla hodnocena střední úroveň připravenosti, což ukazuje, že děti sice mají základní povědomí, ale ještě nemají všechny potřebné dovednosti k úplně bezpečnému jednání. Na druhé straně v situacích spojených s vyšším rizikem nebo méně častými událostmi, jako jsou ztráta ve městě, manipulace s ohněm nebo bezpečnost na internetu, byla připravenost dětí hodnocena jako nízká.

Celkově lze říci, že rodiče hodnotí bezpečnostní kompetence dětí pozitivně v každodenních situacích, ale zároveň poukazují na oblasti, které by si zasloužily větší pozornost a intervenci, zejména v krizových a rizikových situacích.

3. Jaké konkrétní situace považují rodiče a pedagogové za potenciálně nebezpečné pro děti z výzkumného vzorku?

Výsledky výzkumu ukázaly, že rodiče a pedagogové se shodli na několika konkrétních situacích, které považují za potenciálně nebezpečné pro děti. Mezi nejčastěji zmiňované rizikové situace patří ztráta dítěte ve městě, nález neznámého předmětu, včetně jedovatých plodů, manipulace s ohněm, odmítnutí nabízených věcí, nesdělování osobních údajů a chování dětí v mimořádných situacích, jako jsou požáry nebo záplavy. Všechny tyto situace vyžadují od dětí adekvátní reakce a rozpoznání rizika, což bývá pro předškolní věk častá výzva. Z těchto důvodů je nezbytné, aby součástí výchovy a vzdělávání dětí bylo praktické osvojení si těchto specifických dovedností. Mezi klíčová rizika patří také bezpečnost na internetu. Vzhledem k rostoucímu využívání digitálních technologií a častému přístupu dětí k mobilním zařízením je zřejmé, že internet představuje významné riziko. Děti nejsou vždy schopny rozlišit nebezpečné kontakty nebo nevhodný obsah, což zvyšuje potřebu edukace zaměřené na bezpečné používání internetu a ochranu osobních údajů. Kromě konkrétních situací, které ohrožují děti v běžném životě, rodiče a pedagogové také hodnotí bezpečnostní faktory spojené s lokalitou, kde se mateřské školy nacházejí. V tomto ohledu byla dopravní bezpečnost identifikována jako významné riziko. Obavy vyplývají zejména z husté dopravy v okolí mateřských škol, která je způsobena tím, že Strakonicko představuje křižovatku významných dopravních uzlů. Dalším faktorem, který rodiče i pedagogové vnímají jako potenciální riziko, je problém spojený s kriminalitou, jako jsou krádeže a násilí v regionu.

8 Diskuse

Ve výzkumném šetření se autorka zaměřila na hodnocení bezpečnostních kompetencí dětí předškolního věku z pohledu rodičů a učitelů v mateřských školách na Strakonicku. Výsledky ukázaly, že oba zkoumané subjekty vnímají důležitost bezpečnostních kompetencí, avšak výsledky výzkumu ukázaly zajímavé shody i rozdíly hodnocení konkrétních situací.

Data z výzkumu naznačují, že obě skupiny vnímají zlepšování bezpečnostních kompetencí s přibývajícím věkem, přičemž dvouleté děti mají minimální povědomí o bezpečnosti. Nejlépe hodnocenými oblastmi byly situace, jako jsou manipulace s nůžkami, přecházení silnice nebo pobyt na hřišti, což lze přičíst pravidelnému opakování. Naopak nejnižší připravenost vykazují děti v méně běžných nebo rizikových situacích, například při manipulaci s ohněm, kontaktu s cizími lidmi nebo ochraně osobních údajů.

Rozdíly mezi rodiči a pedagogy spočívají především ve vnímání vývoje bezpečnostních kompetencí. Pedagogové zdůrazňují postupné zlepšování, kdy děti od tří do šesti let vykazují výrazné zlepšení. Rodiče však tyto kompetence dětí považují za poměrně stabilní, na základní úrovni, již od tří let. Rozdílné bylo také hodnocení konkrétních situací. Například pedagogové vnímali děti jako méně připravené na používání digitálních technologií, zatímco rodiče tuto oblast hodnotili jako průměrnou.

Významný rozdíl spočíval také ve vnímání role mateřské školy. Pedagogové považují mateřskou školu za klíčový prvek bezpečnostní výchovy a většina z nich uvádí, že má zásadní vliv na rozvoj bezpečnostních kompetencí dětí. Naopak rodiče hodnotí vliv mateřské školy jako částečný, někteří ho označují dokonce za zanedbatelný. Tento rozdíl zdůrazňuje potřebu lepší komunikace mezi pedagogy a rodiči, aby byl význam předškolního vzdělávání lépe pochopen a podpořen.

Regionální specifika strakonického regionu, jako jsou dopravní bezpečnost a kriminalita, byla shodně označena za hlavní faktory ovlivňující bezpečné prostředí. Pozitivní vliv na bezpečnost byl přisuzován geografickým podmínkám.

V oblasti návrhů na zlepšení bezpečnostní situace v okolí mateřských škol kladou pedagogové důraz na zlepšení dopravní infrastruktury, například budování přechodů pro chodce, zpomalovačů nebo opravy chodníků. Rodiče upřednostňují opatření zaměřená na sociální problémy, jako jsou prevence kriminality a technická řešení, například instalaci kamerových systémů. Přesto se obě skupiny shodují na prioritě zaměřit se na oblasti s největšími nedostatky, mimo jiné na zvládání mimořádných situací, interakce s cizími lidmi a bezpečnost v digitálním prostředí.

Toto srovnání ukazuje, že ačkoliv pedagogové a rodiče sdílí společný cíl – zlepšit bezpečnostní kompetence dětí –, přistupují k němu z různých perspektiv. Rodiče hodnotí děti na základě každodenních situací v rodinném prostředí, zatímco pedagogové mají širší přehled díky pozorování dětí ve skupině vrstevníků a v různých situacích. Tyto rozdíly zdůrazňují potřebu propojení obou pohledů při rozvoji bezpečnostních kompetencí a při plánování vzdělávacích aktivit, které by mohly efektivněji reagovat na slabé stránky v připravenosti dětí.

Na základě tohoto zjištění je možné posílit vzdělávací aktivity zaměřené na méně běžné situace. Pedagogové mohou využít výsledky k zařazení tematických vzdělávacích bloků, které budou tyto situace dětem přibližovat pomocí herních simulací, praktických cvičení nebo zapojení odborníků, například hasičů či policistů. Pro rodiče by bylo užitečné pořádat semináře nebo workshopy zaměřené na domácí edukaci v oblasti bezpečnosti, aby mohli efektivněji podporovat rozvoj těchto kompetencí. Pro mateřské školy je klíčové posílit komunikaci s rodiči, aby lépe porozuměli významu předškolního vzdělávání a jeho přínosu pro bezpečnostní výchovu dětí. Vytvoření ucelených vzdělávacích programů, které budou propojeny mezi rodinou a mateřskou školou, by mohlo přispět k větší efektivitě v rozvoji kompetencí dětí. Z těchto důvodů lze tuto bakalářskou práci vnímat jako přínosnou.

Výzkum přinesl mnoho cenných poznatků, avšak je důležité reflektovat i jeho omezení. Použití dotazníkové metody sice umožnilo získat široký přehled názorů rodičů a pedagogů, avšak subjektivní hodnocení mohlo výsledky zkreslit, zejména v otázkách týkajících se rizikových situací, které respondenti nemuseli osobně zažít. Absence přímého pozorování dětí v reálných situacích rovněž omezila možnost objektivního měření jejich skutečných

dovedností. Další omezení představoval vzorek respondentů, který tvořily výhradně ženy (učitelky a matky). Tato skutečnost mohla ovlivnit hodnocení některých situací i jejich interpretaci. Budoucí výzkumy by proto měly zahrnout také muže, kteří by mohli přinést odlišnou perspektivu. Tento rozšířený vzorek by umožnil získat komplexnější pohled na hodnocení bezpečnostních kompetencí dětí.

Pro budoucí výzkumy by bylo přínosné doplnit dotazníkovou metodu o přímé pozorování dětí v konkrétních situacích, které by umožnilo získat objektivnější data a lépe porozumět skutečným dovednostem dětí. Další možností je využití kvalitativních rozhovorů s rodiči a pedagogy, které by poskytly hlubší vhled do jejich názorů a zkušeností. Dále by bylo užitečné zkoumat efektivitu vzdělávacích programů zaměřených na bezpečnost dětí. Tyto programy by mohly být hodnoceny podle jejich dopadu na rozvoj dovedností, připravenost na rizikové situace a snížení rizikového chování, což by přispělo k efektivnějším intervencím.

Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala problematikou bezpečnostních kompetencí dětí předškolního věku, a to prostřednictvím jejich hodnocení ze strany rodičů a pedagogů v mateřských školách na Strakonicku. Práce byla rozdělena na teoretickou a praktickou část, přičemž každá z nich měla svůj specifický přínos k naplnění hlavního cíle, tedy analyzovat a porovnat hodnocení bezpečnostních kompetencí dětí a identifikovat potenciálně rizikové situace, které rodiče i pedagogové považují za významné.

Teoretická část práce poskytla potřebný základ pro pochopení problematiky. Věnovala se širšímu rámci bezpečnosti a ochrany zdraví v preprimárním vzdělávání. Zaměřila se na právní aspekty, zásady prevence rizik a rozvoj bezpečnostních kompetencí dětí. Dále byly popsány vývojové charakteristiky předškolního dítěte, které ovlivňují jeho schopnost vnímat rizikové situace a reagovat na ně. Práce rovněž obsahovala charakteristiku regionu Strakonicka, která poskytla kontext pro praktický výzkum.

Praktická část se zaměřila na získání odpovědí na tři klíčové výzkumné otázky: jak pedagogové hodnotí bezpečnostní kompetence dětí, jak je vnímají rodiče a jaké konkrétní situace považují obě skupiny za nebezpečné. Výsledky ukázaly, že děti jsou nejlépe připraveny na situace, které jsou součástí jejich běžného života, například přecházení silnice nebo pobyt na hřišti. Naopak největší nedostatky se objevily v oblastech, jako jsou používání digitálních technologií, bezpečnost na internetu, chování při mimořádných událostech a interakce s cizími osobami. Tyto výsledky podtrhují důležitost zaměření na cílenou edukaci a opakované osvojování si méně běžných situací.

Práce přinesla přehled o současném stavu bezpečnostních kompetencí dětí předškolního věku na Strakonicku a upozornila na klíčové oblasti, ve kterých je potřeba vzdělávací procesy posílit. Výsledky výzkumu mohou sloužit jako podklad pro rozvoj efektivnějších vzdělávacích programů, které by se více zaměřily na méně běžné situace a podporu správného využívání moderních technologií. Současně bylo poukázáno na důležitost spolupráce mezi školou a rodinou, která je nezbytná pro zajištění komplexního rozvoje bezpečnostních dovedností dětí. Práce přinesla také konkrétní podněty pro zlepšení

bezpečnostní situace v okolí mateřských škol. Pedagogové kladli důraz na potřebu zlepšení dopravní infrastruktury, zejména na budování přechodů pro chodce, zpomalovačů a opravy chodníků. Naopak rodiče preferovali opatření zaměřená na sociální problémy, jako je prevence kriminality, a technická řešení, například instalaci kamerových systémů. Tyto návrhy mohou sloužit jako inspirace pro město, které má možnost prostřednictvím konkrétních opatření podpořit bezpečné prostředí pro děti.

Z hlediska profesního a osobního rozvoje tato práce poskytla hlubší porozumění problematice bezpečnosti dětí a přinesla cenné zkušenosti s realizací výzkumu. Získané poznatky rozšířily autorčiny odborné znalosti a posílily její schopnost aplikovat tyto poznatky v pedagogické praxi. Práce zdůraznila význam prevence a systematického vzdělávání v oblasti bezpečnosti, což autorka hodlá využít v dalším profesním růstu. Výsledky této práce mohou přispět nejen k odborné diskusi, ale také ke tvorbě efektivnějších vzdělávacích programů, které posílí bezpečnost dětí a připraví je na zvládnutí rizikových situací v každodenním životě.

Seznam použitých informačních zdrojů

Tištěné zdroje

FRIŠOVÁ, L.; COUFALOVÁ, L.; SOUKUPOVÁ, K.; KOSTNER, R. a BLAŽEK, J., 2006. *Úrazy dětí*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. ISBN 80-86991-72-5.

CHRÁSKA, M., 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.

KOMENSKÝ, J. A.; LANGMEIER, J. a REJCHRTOVÁ, N., 1992. *Informatorium školy mateřské*. Praha: Kalich. ISBN 80-7017-492-7.

MATĚJČEK, Z., 2005. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. Praha: Grada. ISBN 80-247-0870-1.

PIAGET, J. a INHELDEROVÁ, B., 1970. *Psychologie dítěte*. Praha: SPN.

PIAGET, J., 1966. *Psychologie inteligence*. Praha: SPN.

POLÁŠKOVÁ, L., 2021. Koncept bezpečnosti a ochrany zdraví (ne)musí být strašákem. *Informatorium*, (7), 3–8. ISSN 1210-7506.

ŘÍHOVÁ, I.; KUPKA, J.; NÁROVCOVÁ, J.; ŠILHANOVÁ, J. a ŠOBR, M. 2007. *Strakonice: 640. Výročí: 1367-2007*. Strakonice: Město Strakonice. ISBN 978-80-239-9816-0.

ŠILHOVÁ, K., 1998. *Bezpečnost a ochrana zdraví ve školách a v učilištích*. Praha: CODEX Bohemia. ISBN 80-85963-44-2.

TOŠOVSKÝ, V.; MARÁDOVÁ, E.; FAFL, B.; KLOS, J. a KOMÍNEK, J., 2006. *Chraňme děti před úrazy: prevence úrazů dětí a mládeže*. Praha: Alfa – Omega. ISBN 80-86318-79-6.

VÁGNEROVÁ, M. a LISÁ, L., 2021. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-4961-0.

Internetové zdroje

ČESKO, 2004. *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*. Online. In: *Zákony pro lidi*. AION CS, © 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>. [cit. 2024-05-30].

ČESKO, 2006. *Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce*. Online. In: *Zákony pro lidi*. AION CS, © 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262>. [cit. 2024-05-30].

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2020. *Charakteristika okresu Strakonice*. Online. 30. 4. 2020. Dostupné z: https://csu.gov.cz/jhc/charakteristika_okresu_st. [cit. 2024-11-05].

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2021. *Sčítání lidu, domů a bytů 2021 Pramenné dílo*. Online, PDF. Praha: ČSÚ. Dostupné z: https://csu.gov.cz/docs/107508/a6db3cd7-8bcd-9ce5-3f32-676b6d27a1b7/17200024a_kap08.pdf?version=1.4. [cit. 2024-11-05].

DĚTSTVÍ BEZ ÚRAZŮ, 2006. *Metodika k prevenci dětských úrazů*. Online, PDF. Praha: Děťství bez úrazů. Dostupné z: https://detstvibezurazu.cz/wp-content/uploads/2014/04/DBU_prevence_urazu.pdf. [cit. 2024-10-10].

DĚTSTVÍ BEZ ÚRAZŮ, 2014. *Úrazy dětí*. Online, PDF. Praha: Děťství bez úrazů. Dostupné z: https://detstvibezurazu.cz/wp-content/uploads/2014/04/DBU_urazy_deti.pdf. [cit. 2024-10-10].

MĚSTO STRAKONICE, 2021. *Plán prevence kriminality 2021–2025*. Online, PDF. Strakonice: Město Strakonice. Dostupné z: https://www.strakonice.eu/sites/default/files/ruzne/planovaci_dokumentace/plan_prevcence_kriminality_20212025/plan_prevence_kriminality_2021-2025.pdf. [cit. 2024-11-05].

MĚSTO STRAKONICE, nedatováno. *Mateřské školy*. Online. Dostupné z: https://www.strakonice.eu/kontakty_mesto/357. [cit. 2024-11-06].

MĚSTO STRAKONICE, 2023. *Poloha*. Online. Dostupné z: <https://www.strakonice.eu/content/poloha> [cit. 2024-11-05].

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČR, 2006. *Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů*. Online. Dostupné z:

<https://msmt.gov.cz/sport/metodiky-pokyn-k-zajisteni-bezpecnosti-a-ochrany-zdravi>

[cit. 2024-11-01].

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČR, 2007. *Metodická informace k zabezpečování provozu a údržby ve sportovních zařízeních, na dětských hřištích a v tělocvičnách*. Online. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/sport/metodicka-informace>

[cit. 2024-11-01].

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČR, 2010. *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních*. Online. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny> [cit. 2024-11-01].

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČR, 2015. *Metodické doporučení k bezpečnosti dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních – Minimální standard bezpečnosti*. Online. Praha: MŠMT ČR. Dostupné z: <https://www.edu.cz/pro-vedeni-skoly/bezpecnost-ve-skolach/metodiky-boz/>.

[cit. 2024-11-01].

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČR, 2021a. *Koncepce přístupu MŠMT k bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních v regionálním školství ČR*. Online, PDF. Praha: MŠMT ČR. Dostupné z: <https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2021/02/Koncepce-BOZ.pdf> [cit. 2024-11-01].

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČR, 2021b. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Online. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/file/56051/> [cit. 2024-10-31].

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČR, 2014. *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci*. Online. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/ministerstvo/bezpecnost-a-ochrana-zdravi-pri-praci?highlightWords=ochrana+zdravi+pri+praci> [cit. 2024-05-30].

NÁRODNÍ PEDAGOGICKÝ INSTITUT, 2024. *Revize rámcových vzdělávacích programů. Předškolní vzdělávání: obecné části.* Online. Dostupné z: <https://prohlednout.rvp.cz/predskolni-vzdelavani/obecne-casti> [cit. 2024-11-28].

POLÁŠKOVÁ, L., 2020. *BOZ a BOZP ve školství.* Online. In: *Mateřská škola v praxi.* 31. 3. 2020. Dostupné z: https://www.msvpraxi.cz/33/boz-a-bozp-ve-skolstvi-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4Eo4HAVsVtiwkrudj97OrNLEgXPWp96X3Cg/?uri_view_type=44 [cit. 2024-05-31].

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY, 2024. *Mapa kriminality.* Online. Dostupné z: <https://kriminalita.policie.cz>. [cit. 2024-11-06].

Vyjádření k využití nástrojů umělé inteligence

Při zpracování této bakalářské práce nebyly využity žádné nástroje umělé inteligence v takové míře, která by ovlivnila její obsah nebo závěry. Umělou inteligenci neovládám do takové míry, aby mohla být efektivně využita k tvorbě odborného textu. Jediným způsobem, jakým jsem tyto nástroje použila, bylo při hledání synonym za účelem zpřesnění formulací některých částí textu. Veškerý obsah práce, včetně analýz a interpretací, je výsledkem mé vlastní tvůrčí činnosti a odpovídá požadavkům na akademickou integritu.

Seznam příloh

Příloha 1: Vzor dotazníku pro pedagogy

Příloha 2: Vzor dotazníku pro rodiče

Příloha 1: Vzor dotazníku pro pedagogy

1. Jste:
 - a) Žena
 - b) Muž
 - c) Nechci uvádět

2. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
 - a) Střední vzdělání (s vyučením/bez vyučení, s maturitou/bez maturity, odborné i neoborné)
 - b) Vyšší odborné vzdělání
 - c) Vysokoškolské vzdělání – bakalářský titul
 - d) Vysokoškolské vzdělání – magisterský titul nebo vyšší

3. Jaká je délka Vaší praxe v MŠ:
 - a) 0-2 roky
 - b) 3-5 let
 - c) 6-10 let
 - d) 11-15 let
 - e) 16-20 let
 - f) 21 a více let

4. Jak hodnotíte celkové bezpečnostní kompetence dětí ve Vaší třídě?
 Homogenní třída:
 Věk dětí:
 - a) 2 roky
 - b) 3 roky
 - c) 4 roky
 - d) 5 let
 - e) 6/7 let

1 - Absence bezpečnostních kompetencí (Děti vykazují minimální povědomí o bezpečnosti)	2- Základní bezpečnostní povědomí (Děti projevují základní povědomí o bezpečnostních pravidlech)	3- Rozšířené bezpečnostní dovednosti (Děti mají dobře rozvinuté povědomí o různých aspektech bezpečnosti)	4 – Vysoké bezpečnostní kompetence (Děti projevují aktivní účast ve všech bezpečnostních aktivitách)

Heterogenní třída:

Věk dětí	1 - Absence bezpečnostních kompetencí <i>(Děti vykazují minimální povědomí o bezpečnosti)</i>	2- Základní bezpečnostní povědomí <i>(Děti projevují základní povědomí o bezpečnostních pravidlech)</i>	3- Rozšířené bezpečnostní dovednosti <i>(Děti mají dobře rozvinuté povědomí o různých aspektech bezpečnosti)</i>	4 – Vysoké bezpečnostní kompetence <i>(Děti projevují aktivní účast ve všech bezpečnostních aktivitách)</i>
2 roky				
3 roky				
4 roky				
5 let				
6/7 let				

5. Do jaké míry dokáží děti ve Vaší třídě reagovat bezpečnostně správně v daných situacích?

		1- Není připraveno a nedokáže se chránit a reagovat bezpečně	2 – Spíše není připraveno	3 – Je spíše připraveno	4 – Je zcela připraveno a dokáže se chránit a reagovat bezpečně	5- Nemohu posoudit
Pohyb po městě	Přecházení silnice					
	Ztráta ve městě					
	Nález neznámého předmětu (injekční stříkačka, rozbité lahve)					
	Nález jedovatých plodů					
Pobyt na hřišti						
Manipulace s nebezpečnými předměty	Manipulace s nůžkami					
	Manipulace s nožem					
	Manipulace s ostrým klackem					
	Manipulace s ohněm					
Komunikace s cizími lidmi	Odmítnutí nabízených věcí (sladkosti, hračky...)					
	Nesdělování osobních údajů (jméno, adresa bydliště apod.)					
Chování při mimořádných situacích (např. požár, záplavy)						
Používání digitálních technologií (tablet, smartphone, počítač)						
Bezpečnost na internetu						

6. Na kolik děti přicházejí z rodiny již s rozvinutými kompetencemi v následujících oblastech?

		Nízká úroveň: Děti obvykle přicházejí z rodiny s minimálními rozvinutými kompetencemi v daných oblastech.	Omezená úroveň: Děti mají omezeně rozvinuté kompetence v několika oblastech, potřebují podporu a vedení pro hlubší rozvoj svých kompetencí.	Střední úroveň: Děti obvykle přicházejí z rodiny s dobře rozvinutými kompetencemi v několika oblastech.	Vysoká úroveň: Děti mají často vysokou úroveň rozvinutých kompetencí v daných oblastech.	Nemohu posoudit
Pohyb po městě	Přecházení silnice					
	Ztráta ve městě					
	Nález neznámého předmětu (injekční stříkačka, rozbité lahve)					
	Nález jedovatých plodů					
Pobyt na hřišti						
Manipulace s nebezpečnými předměty	Manipulace s nůžkami					
	Manipulace s nožem					
	Manipulace s ostrým klackem					
	Manipulace s ohněm					

Komunikace s cizími lidmi	Odmítnutí nabízených věcí (sladkosti, hračky...)					
	Nesdělování osobních údajů (jméno, adresa bydliště apod.)					
Chování při mimořádných situacích (např. požár, záplavy)						
Používání digitálních technologií (tablet, smartphone, počítač)						
Bezpečnost na internetu						

7. Do jaké míry si myslíte, že mateřská škola ovlivňuje připravenost dětí na ochranu před nebezpečím a riziky?

Zcela zásadně se podílí	Částečně ano	Spíše ne	Vůbec se nepodílí	Nedokážu posoudit
-------------------------	--------------	----------	-------------------	-------------------

8. Jak často probíhá komunikace s rodiči dětí o vybraných tématech bezpečnosti a ochraně zdraví?

	Každý den	2x týdně	1x za 14 dní	1x za měsíc	2x za rok	1x za rok	Nikdy
Nemoc							
Porušování pravidel							
Pohyb venku							
Manipulace s nebezpečnými předměty (nůžky, nůž...)							
Komunikace s cizími lidmi							
Jiné (doplňte):							

9. Které specifické charakteristiky tohoto regionu mají pozitivní či negativní vliv na bezpečnost dětí?

Specifika:	Pozitivní vliv	Negativní vliv	Žádný vliv	Nedokážu posoudit
Geografické umístění (poloha regionu, klima, vodstvo, vegetace)				
Přírodní nebezpečí (např. povodně, požár)				
Multikulturalita (přítomnost národnostních menšin, pořádané kulturní akce)				
Průmyslový region				
Rostoucí turismus regionu				
Dopravní bezpečnost (křižovatka důležitých dopravních tahů)				
Kriminalita (krádeže, násilí)				

10. Jak by mohla být zlepšena bezpečnostní situace dětí na Strakonicku?

Příloha 2: Vzor dotazníku pro rodiče

1. Jste:
 - a) muž
 - b) žena
 - c) nechci uvádět
2. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
 - a) Základní vzdělání
 - b) Střední vzdělání (s vyučením/bez vyučení, s maturitou/bez maturity, odborné i neoborné)
 - c) Vyšší odborné vzdělání
 - d) Vysokoškolské vzdělání – bakalářský titul

e) Vysokoškolské vzdělání – magisterský titul nebo vyšší

3. Kolik máte dětí?

- a) 1
- b) 2
- c) 3
- d) 4
- e) 5 a více

4. Věk dítěte?

- a) 2 roky
- b) 3 roky
- c) 4 roky
- d) 5 let
- e) 6 let

5. Jak hodnotíte bezpečnostní kompetence svého dítěte na škále od 1 (nízké) do 4 (vysoké)?

1 - Absence bezpečnostních kompetencí <i>(Dítě vykazuje minimální povědomí o bezpečnosti)</i>	2- Základní bezpečnostní povědomí <i>(Dítě projevuje základní povědomí o bezpečnostních pravidlech)</i>	3- Rozšířené bezpečnostní dovednosti <i>(Dítě má dobře rozvinuté povědomí o různých aspektech bezpečnosti)</i>	4 – Vysoké bezpečnostní kompetence <i>(Dítě projevuje aktivní účast ve všech bezpečnostních aktivitách)</i>	5 – nedokážu posoudit

6. Do jaké míry dokáže Vaše dítě reagovat bezpečnostně správně v daných situacích? – příklady na škále od 1 (nízké) do 4 (vysoké)

1- Není připraveno a nedokáže se chránit a reagovat bezpečně	2 – Spíše není připraveno	3 – Je spíše připraveno	4 – Je zcela připraveno a dokáže se chránit a reagovat bezpečně	5- nemohu posoudit

Pohyb po městě	Přecházení silnice					
	Ztráta ve městě					
	Nález neznámého předmětu (injekční stříkačka, rozbité lahve)					
	Nález jedovatých plodů					
Pobyt na hřišti						
Manipulace s nebezpečnými předměty	Manipulace s nůžkami					
	Manipulace s nožem					
	Manipulace s ostrým klackem					
	Manipulace s ohněm					
Komunikace s cizími lidmi	Odmítnutí nabízených věcí (sladkosti, hračky...)					
	Nesdělování osobních údajů (jméno, adresa bydliště apod.)					

Chování při mimořádných situacích (např. požár, záplavy)					
Používání digitálních technologií (tablet, smartphone, počítač)					
Bezpečnost na internetu					

7. Do jaké míry si myslíte, že mateřská škola ovlivňuje připravenost dětí na ochranu před nebezpečím a riziky?

Zcela zásadně se podílí	Částečně ano	Spíše ne	Vůbec se nepodílí	Nedokážu posoudit
-------------------------	--------------	----------	-------------------	-------------------

8. Jak často probíhá komunikace s pedagogem Vašeho dítěte o vybraných tématech bezpečnosti a ochraně zdraví?

	Každý den	2x týdně	1x za 14 dní	1x za měsíc	2x za rok	1x za rok	Nikdy
Nemoc							
Porušování pravidel							
Pohyb venku							
Manipulace s nebezpečnými předměty (nůžky, nůž...)							
Komunikace s cizími lidmi							
Jiné (doplňte):							

9. Které specifické charakteristiky tohoto regionu mají pozitivní či negativní vliv na bezpečnost dětí?

Specifika:	Pozitivní vliv	Negativní vliv	Žádný vliv	Nedokážu posoudit
Geografické umístění (poloha regionu, klima, vodstvo, vegetace)				
Přírodní nebezpečí (např. povodně, požár)				
Multikulturalita (přítomnost národnostních menšin, pořádané kulturní akce)				
Průmyslový region				
Rostoucí turismus regionu				
Dopravní bezpečnost (křižovatka důležitých dopravních tahů)				
Kriminalita (krádeže, násilí)				

10. Jak by mohla být zlepšena bezpečnostní situace dětí na Strakonicku?

Seznam tabulek

Tabulka 1: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

Tabulka 2: Délka praxe respondentů

Tabulka 3: Hodnocení bezpečnostních kompetencí dětí ve třídě

Tabulka 4: Frekvence komunikace mezi pedagogem a rodičem

Tabulka 5: Charakteristika specifík lokality mateřské školy

Tabulka 6: Nejvyšší dosažené vzdělání rodičů

Tabulka 7: Hodnocení bezpečnostních kompetencí podle věku dítěte

Tabulka 8: *Frekvence komunikace pedagog–rodič*

Tabulka 9: *Vliv lokality mateřské školy na bezpečnost dětí*

Seznam grafů

Graf 1: *Hodnocení bezpečnostních kompetencí dětí ve třídě v konkrétní situaci*

Graf 2: *Míra rozvinutých bezpečnostních kompetencí dětí z rodinného prostředí*

Graf 3: *Vliv mateřské školy na připravenost dětí k ochraně před riziky*

Graf 4: *Počet dětí v rodině*

Graf 5: *Věk předškolního dítěte*

Graf 6: *Hodnocení bezpečnostních kompetencí dětí v konkrétní situaci*

Graf 7: *Míra vlivu MŠ na připravenost dětí na ochranu před nebezpečím a riziky*